

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

Bakalářská práce

Čínská migrace na ruský Dálný východ

Chinese Migration to the Russian Far East

OLOMOUC 2018, Tadeáš Beránek

Vedoucí diplomové práce: Bc. Martin Lavička, M.A.

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
BERÁNEK Tadeáš	Hrnčářská 13, Vyškov	F14726

TÉMA ČESKY:

Čínská migrace na ruský Dálný východ

TÉMA ANGLICKY:

Chinese Migration to the Russian Far East

VEDOUCÍ PRÁCE:

Bc. Martin Lavička, M.A. - ASH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Práce analyzuje čínskou migrační situaci na ruském Dálném východě v devadesátých letech dvacátého století. Stěžejním zdrojem informací jsou ruské a čínské statistické databáze a literární rešerše.

1. Stanovení cílů a metodologie
2. Sběr dat a materiálů
3. Analýza zkoumaných dat
4. Interpretace výsledků

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

BARTRAM, David. International labor migration: foreign workers and public policy. New York: Palgrave Macmillan, c2005. ISBN 1403946744

Migration in the Russian Federation: a country profile. Geneva: International Organization for Migration, 2008. ISBN 9789290684831

RAVENSTEIN, Ernest Georg. The Laws of Migration. Journal of the Statistical Society of London. 1885. Vol. 48, No. 2. 167-235. ISSN 09595341

LEE, Everett Spurgeon. A Theory of Migration. Demography. 1966. Vol. 3, No. 1. 47-57. ISSN 00703370

Podpis studenta:

.....

Datum:

30.4.2018
.....

Podpis vedoucího práce:

.....

Datum:

30.4.2018
.....

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne

.....

podpis

Anotace

Beránek, T., Čínská migrace na ruský Dálný východ, Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2018.

Bakalářská práce je zaměřena na čínskou migraci směřující na ruský Dálný východ. V teoretické části jsou vymezeny pojmy a metody, které jsou dále v práci užívány. Migrace je analyzována pomocí pull-push faktorů, které zavedl E. G. Ravenstain a E. S. Lee. Praktická část následně rozvádí konkrétní příklady pull-push faktorů a zasahujících překážek. Mezi faktory patří výše mezd, zdravotní pojištění, migrační politika nebo životní podmínky. Všechny získané poznatky jsou následně shrnuty a interpretovány do výsledku, že migrace je především ekonomického charakteru.

Klíčová slova

Čína, Rusko, migrace, Dálný východ, pull-push faktory

Annotation

Beránek, T., *Chinese migration to the Russian Far East*, Olomouc: Faculty of Arts Palacky University in Olomouc, 2018

The bachelor thesis focuses on Chinese migration towards the Far East. In the theoretical part are defined the concepts and methods that are used in the work. Migration is analyzed by using pull-push factors, which are introduced by E. G. Ravenstein's and E. S. Lee's work. The practical part presents examples of the pull-push factors and the intervening obstacles. Factors include wages, health insurance, migration policy and living conditions. All the results are summarized and interpreted at the end of the thesis and they lead to the conclusion that migration is primarily of economic nature.

Key words

China, Russia, migration, the Far East, pull-push factors

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu mé práce Bc. Martinu Lavičkovi M.A. za cenné rady a odborné vedení.

Obsah

Úvod.....	8
Metodologie.....	10
1. Teoretická část.....	12
1.1. Mezinárodní migrace pracovních sil.....	12
1.1.1. Základní dělení migrace.....	12
1.1.2. Proudby pracovních sil a klasifikace států.....	13
1.2. E.G. Ravenstein a E. S. Lee.....	17
1.2.1. Ravensteinova teorie.....	17
1.2.2. Everett S. Leeho teorie.....	18
1.3. Migrační politiky.....	19
2. Praktická část.....	21
2.1. Otevření hranic.....	21
2.2. Rusko-čínská zahraniční politika.....	23
2.3. Populační census.....	24
2.4. Hrozba z východu.....	27
2.4.1. Média a migrace.....	28
2.5. Mzdové faktory.....	29
2.6. Zdravotní pojištění.....	35
2.7. Přírodní podmínky.....	37
Závěr.....	41
Resumé.....	44
Literatura.....	45
Přílohy.....	49

Úvod

Čínská migrace na ruský Dálný východ je poměrně specifickým tématem, kterému se nedostává dostatečně velké pozornosti ani v odborných kruzích. To ale neznamená, že by tato problematika byla méně podstatná a co do počtu migrantů marginální. Stejně jako v Evropě nebo Spojených státech amerických, kde v posledních letech téma migrace rezonuje ve společnosti, je tomu obdobně i v případě Ruské federace. Otázka migrace patřila mezi nejdůležitější volební témata posledních prezidentských voleb ve Spojených státech amerických nebo ve Francii a podle zastánců Brexitu ve Spojeném království byla nekontrolovatelná migrace jedním z hlavních důvodů pro vystoupení z Evropské unie. Zatímco ale do Severní Ameriky a Evropy směřovalo mezi lety 1990 až 2017 30 milionů, respektive 29 milionů migrantů, tak na opomíjeném asijském kontinentu zesílil migrační proud ve sledovaném období o 31 milionů migrantů (Population division 2017, s. 3). Tato zjištění vedla autora k zamyšlení nad migrací v oblasti ruského Dálného východu, konkrétně čínsko-ruského pohraničí a regionu Dálného východu, a sepsání bakalářské diplomové práce, která se touto problematikou detailněji zabývá.

Ruský Dálný východ je největší ruskou federální jednotkou a současně okrajovým regionem Ruské federace. Mezi administrativní oblasti pod Dálným východem spadají Amurská oblast, Židovská autonomní oblast, Kamčatský kraj, Magadanská oblast, Přímořský kraj, Sacha, Sachalinská oblast, Chabarovský kraj, Čukotský autonomní kruh. Směrem na východ od ruského Dálného východu se rozléhá Tichý oceán a směrem na jih hraničí s Čínskou lidovou republikou. V oblasti žije 6,7 milionu obyvatel, což na jeho rozlohu činí jen jednoho obyvatele na 1,1 km². To znamená, že se jedná o region s nejnižší hustotou zalidnění v celé Ruské federaci (Blinnikov 2011, s. 400).

V oblasti je nedostatečně rozvinutá dopravní infrastruktura a extrémně chladné podnebí. Nicméně ruský Dálný východ disponuje velkým nerostným bohatstvím, které zatím ještě z velké části je netknuté.

Zvýšený zájem sovětského režimu o rozvoj Dálného východu započal po druhé světové válce. Cílem bylo nejen navýšit v regionech produkci, ale i spotřebu a nechat vybudovat dostatečnou infrastrukturu. Tyhle kroky výrazně zlepšily životní podmínky na Dálném východě (Marian'skiy 1969, s. 4).

S rozpadem Sovětského svazu roku 1991 skončila také politika zaměřená na rozvoj Dálného východu. V praxi to znamenalo konec rozvoje infrastruktury, státem podporovaných cen nebo jistých mezd (Kumo 2017, s. 7-8). Rozpad Sovětského svazu znamenal také formování nového budoucího směřování tohoto regionu. Podstatné změny se týkaly pohybu obyvatelstva, jeho sociální struktury, rozložení pracovních sil, změny politik na místní i federální úrovni. Všechny vyjmenované změny spolu úzce souvisejí a v práci jsou hlouběji analyzovány.

Práce analyzuje čínskou migraci na ruský Dálný východ, a to v časovém období od roku 1991 do roku 2001. Tato dekáda je významným milníkem pro oba zkoumané státy Rusko i Čínu. V obou zemích probíhaly významné společenské, politické i hospodářské změny, které rezonují ještě do dnešních dnů. V případě Ruska se jednalo o vyrovnání se se situací po rozpadu Sovětského svazu a následně konsolidování moderního Ruska jako jeho nástupnického státu. V případě Číny probíhaly důležité reformní kroky doprovázené hospodářským vzestupem za vlády Deng Xiaopinga¹.

Reformy Deng Xiaopinga jsou známy jako Čtyři modernizace, které se týkají zemědělství, průmyslu, vzdělání a vojenství. To znamenalo uvolnění role státu v hospodářství a přiblížení se tržní ekonomice. Otevřel se přístup zahraničnímu kapitálu a povolily se mantinely mezinárodnímu obchodu (Cannon Jenkins 2003, s. 16-18).

Na základě rešerše řady zdrojů lze konstatovat, že předložená bakalářská práce „Čínská migrace na ruský Dálný východ“ se zaměřuje na téma, které je nedostatečně zpracované, a to nejen v českém prostředí, ale také v zahraničním. Proto je jejím záměrem rozšířit poznání o této problematice v České republice a současně vytvořit základní východiska, která umožní další zkoumání této otázky.

¹ Deng Xiaoping umírá roku 1997, ale na jeho politiku navazují jeho následovníci.

Metodologie

V bakalářské práci jsou pro zodpovězení položených otázek a jejich výzkum využívány dvě základní metody – analýza a syntéza.

Zkoumané otázky jsou: Za prvé, co je hlavní motivací čínské migrace na Sibiř, za druhé, jak se vyvíjel postoj ruské vlády vůči čínské migraci a za třetí, jaký je postoj místních autorit a ruských občanů k čínské migraci. Zadané otázky vytváří rámec práce a snaží se poskytovat konkrétní odpovědi v této nepřehledné a komplikované situaci zkoumaného období. Formují základní pilíř pro pochopení ruského Dálného východu jako celku.

První metodou je metoda analytická ve formě vyhodnocování statistik a rozbor primárních a sekundárních zdrojů získaných při literárních rešerších. V práci jsou využívány státní statistiky Ruské federace a Čínské lidové republiky, výroční zprávy, odborná literatura a odborné články.

Stěžejním zdrojem pro teoretickou část je Ravensteinova teorie, která vychází z jeho práce *The Laws of Migration*. Ravensteinovu teorii později dále rozvinul Everett S. Lee v práci *A Theory of Migration*. Leem definované pull-push faktory jsou jedním z hlavních nástrojů pro analýzu čínské migrace na ruský Dálný východ.

Zkoumané materiály se zejména týkají období mezi lety 1991 až 2001. Zdrojem pro tvorbu vlastních tabulek posloužily data ze statistických příruček *Regiony Rusii*, ruská vládní online statistika na stránkách <http://www.gks.ru>, čínské oficiální statistiky zpřístupněné na <http://www.stats.gov.cn>, podrobné informace o historickém vývoji kurzu mezi dolarem a yuanem na stránkách <http://www.macrotrends.net>, archiv o vývoji kurzu mezi dolarem a rublem dostupný na <https://www.anaga.ru>. Pro účely této práce jsou z uvedených zdrojů čerpány relevantní informace. Ty jsou následně interpretovány v kontextu se zadaným tématem.

V rámci práce proběhl i nahodilý výběr ruských internetových médií, které se vyjadřovaly k čínské přítomnosti na ruském Dálném východě. Informace ze zkoumaných médií jsou následně zanalyzovány a položeny do kontextu s historicko-sociálním děním v regionu. Příklady zvolených internetových médií jsou argumentua.com, www.km.ru a www.iarex.ru.

Práce čerpá také ze sekundárních knižních zdrojů. Tyto tituly posloužily jako základ pro teoretickou část o migraci: *International Migration: A Very Short Introduction*,

International Labor Migration: Foreign Workers and Public Policy., Labor Movement: How Migration Regulates Labor Markets. Dále čerpá z odborných článků, které poskytly přesné informace do praktické části: *Sino-Russian Relations and Chinese Workers in the Russian Far East: A Porous Border, Demographic Situation and Its Perspectives in the Russian Far East: A Case of Chukotka, Privatization and Its Discontents – The Evolving Chinese Health Care System.*

Především pro lepší poznání rusko-čínských vztahů autor čerpá z řady odborných článků ze specializovaných periodik jako např. Asian Survey nebo New England Journal of Medicine.

Druhou používanou metodou je metoda syntetická, kde jsou dílčí poznatky analytické činnosti dávány do hlubšího vzájemného kontextu a vyvozovány závěry, které budou představeny v závěru práce.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První část se zabývá teorií migrace, základními migračními politikami a definuje základní terminologii užívanou v oblasti migrace. Přiblížen je také autorem používaný základní nástroj pro zkoumání migrace pull-push faktorů od Leeho, kterým jsou následně popisovány skutečnosti, které měly na migraci vliv. Druhá část již přechází do praktických příkladů jednotlivých jevů spjatých s čínskou migrací na ruský Dálný východ. Mezi tyto jevy patří například mzdové faktory, pracovní příležitosti, otevřenost ruských státních orgánů a zaměstnavatelů vůči Číňanům. Mezi jevy opačného charakteru patří ruská obava z počínštění regionu, která se například následně projevovala v opakovaném uzavírání hranic čínským dělníkům. Na tyto praktické příklady autor aplikuje teoretické přístupy vytyčené v první části a na jejich základě dochází k poznatkům, které jsou shrnuty v závěrečné kapitole.

1. Teoretická část

1.1. Mezinárodní migrace pracovních sil

1.1.1. Základní dělení migrace

Mezinárodní migrace je důležitou součástí procesu světové globalizace. Globalizace přispívá k větší mobilitě pracovních sil a dovoluje potencionálním pracovníkům dostat se k pracovním příležitostem nacházejících se v jiných zemích, nebo dokonce kontinentech. Otevřené pracovní trhy tak mohou prostřednictvím pracovních migrantů získat pracovní sílu, kterou např. původní obyvatelstvo nedokáže nabídnout (Koser 2016, s. 28).

Migranty lze rozdělit do několika kategorií a podkategorií. Existují dvě základní kategorie, a to jsou migranti dobrovolní a migranti nedobrovolní. Nedobrovolní jsou ti, kteří přecháží před určitým nebezpečím v jejich zemi ať už způsobeným člověkem, válkami, perzekucí nebo přírodními katastrofami různého charakteru. Dobrovolní migranti se dělí do dvou skupin – političtí a pracovní. Političtí migranti přecháží kvůli společenským problémům, zatímco pracovní migranti hledají lepší pracovní příležitost (Koser 2016, s. 16-17). V tomto kontextu se používá termínu ekonomická migrace.²

Migranti vždy ovlivňují pracovní trh po svém vstupu, ať už se jedná o vstup dobrovolný či nedobrovolný. V případě dobrovolných pracovních migrantů se ekonomické dopady předpokládají a často jsou i podporované přijímacím státem. Mezi ně patří i zahraniční pracovníci.

Pojem zahraniční pracovník představuje pracovníka z jiné země než hostující, který má s hostující zemí podepsanou smlouvu vymežující jeho pracovní pobyt v dané zemi. To znamená, jaký druh práce bude vykonávat, jak dlouho nebo i jak volný bude mít pohyb v hostující zemi (Bartram 2005, s. 34-35).

Tito zahraniční pracovníci vykonávají zejména práci nízké kvalifikace s menším platovým ohodnocením. Jsou levnější než domácí pracovníci a jsou ochotni pracovat za nižší mzdy. Další výhodou pro zaměstnavatele je, že zaměstnavatel mnohem snáze může s tímto

² V rámci českého prostředí lze uvést, že Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR rozumí tomuto termínu jako „zajištění dostatku kvalifikovaných zaměstnanců pro české společnosti, a zároveň by měla motivovat k příchodu vysoce kvalifikovaných pracovníků a zahraničních investorů“. <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/ekonomicka-migrace/ekonomicka-migrace--221756/>

pracovníkem manipulovat podle své potřeby a dávat mu práci, kterou nechtějí vykonávat občané hostující země. Tyto důvody následně vedou k zájmu zaměstnavatelů v hledání pracovních sil za hranicemi domovské země (Bauder 2005, s. 4).

Zahraniční pracovníci tedy mohou doplnit mezeru na trhu práce, kde schází domácí pracovní síla. Vyspělejší státy se proto zaměřují na vyplňování těchto prázdných míst a vytváří základ ve formě předem definovaných smluv pro pracovníky z vysílajících států. Například pozvání a sezónní pracovníci se stali pro Německo po druhé světové válce klíčovou složkou pro obnovu německého hospodářství. Velká část těchto pracovníků (guestworkers) byla původem z Turecka, se vstupem východoevropských zemí do Evropské Unie přibíli v roce 2003 přibýli zejména pracovníci z bývalého sovětského bloku, a to především z Polska a Rumunska (OECD 2007, s. 31).

Další výrazný příklad pracovní migrace je především ekonomickými důvody motivovaný odchod v Evropě více než dvou milionu lidí z nástupnických států bývalého Sovětského svazu (Tishkov Zayinchkovskaya Vitkovskaya 2005, s. 4). Tato migrační vlna po pádu komunistického bloku jako vesměs dobrovolnou pracovní migrací je v kontrastu s předcházející migrací, za kterého hlavně stály důvody sociálního i politického útlaku.

Bezprecedentním příkladem neomezené pracovní migrace je jednotný trh Evropské unie, jehož jednou ze základních konstituujících svobod je svoboda pohybu.³ Pod touto zásadou se pak především rozumí pro občany EU zaručený volný pohyb pracovníků a svoboda usazování, tj. přístup k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkon, ale také zřizování a řízení podniků. Členské státy EU nesmí klást těmto svobodám překážky, jinak porušují závazky vyplývající z evropského práva.

1.1.2. Proudění pracovních sil a klasifikace států

Ekonomická migrace nespočívá jen v nízkokvalifikované práci. Existuje migrace vysoce kvalifikovaných pracovníků, které doplňují konkrétní poptávku v hostitelském státě (zejména ve vysoce hospodářsky rozvinutých zemích). Tyto obory jsou například technologické, manažerské nebo obchodní. Z pravidla pracovníci daných oborů mají

³ Svoboda pohybu je blíže definována ve Smlouvě o Evropské unii, čl. 17-22.

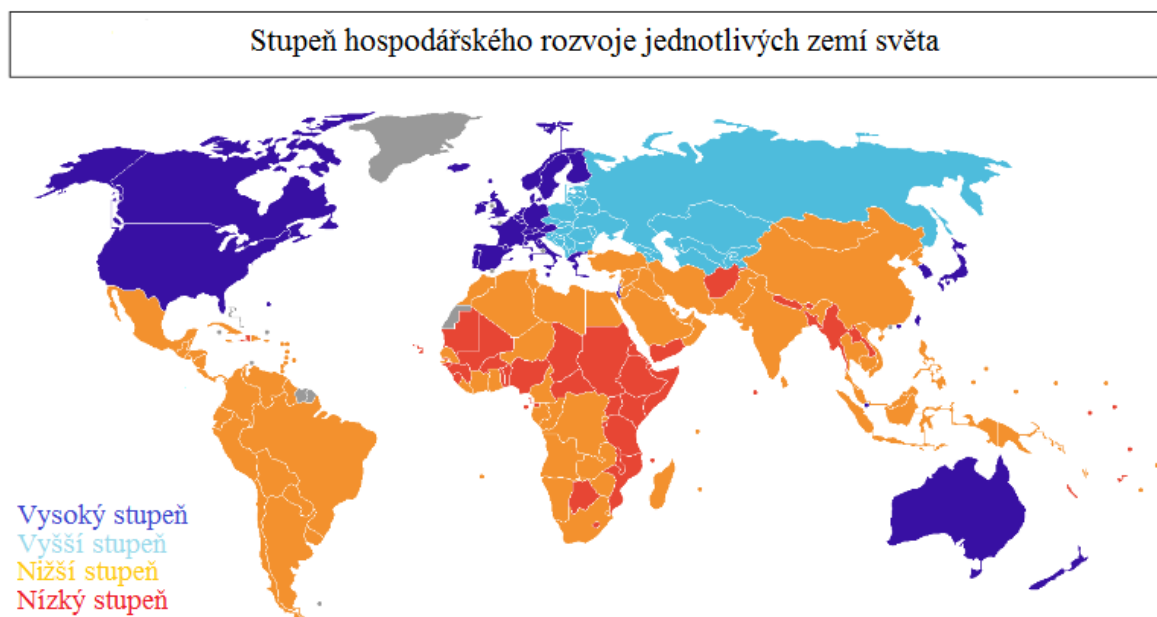
i vysoké platové ohodnocení a nejsou nabírání jen na krátké časové úseky (Kaur Metcalfe 2006, s. 34-35).

Ekonomickou migraci samozřejmě ovlivňují i další faktory. Jedním z nich je geografická vzdálenost zemí. Sousední země mají obvykle úzké hospodářské vazby, rozvinutou obchodní výměnu a mohou mít provázané pracovní trhy.

Typicky však dochází k pracovní mobilitě mezi rozvíjející se zemí a zemí hospodářsky rozvinutou, kdy migranti z ekonomicky méně vyspělých zemí směřují do těch vyspělejších (OECD 2007, s. 23).

Země z celého světa se dělí do tří kategorií: rozvinuté ekonomiky, ekonomiky v přechodu a rozvíjející se ekonomiky. Tyto kategorie jsou ovlivněny velikostí HDP, závislosti na exportu paliv (jako je například ropa, uhlí či zemní plyn) nebo výší příjmů (UN 2018).

Obrázek č. 1

Upraveno autorem podle: amo.cz

Země západní Evropy, severní Ameriky a několika dílčích států z celého světa se řadí mezi nejrozvinutější ekonomiky světa. Zejména následnické státy po Sovětském svazu se ještě řadí mezi hospodářsky pokročilé země. Ostatní státy patří do kategorie zemí, které jsou zatím ve svém rozvoji.

V případě Ruska a Číny, dvou států, na které je zaměřena tato práce, je Rusko podle statistik OSN zemí, která je tou rozvinutější, zatímco Čína se řadí mezi rozvíjející se státy. (UNSD, 2018) Z tohoto předpokladu vyplývá, že hostující zemí atraktivní pro pracovní migranty by mělo být Rusko, přičemž Čína by měla být zemí, kterou její ekonomicky aktivní obyvatelé opouští s cílem získání lépe ohodnocení práce.

Migrace a trh na sebe mají vzájemný vliv. Každý přesun pracovníka z domovského státu do hostujícího představuje změny na trhu práce obou zemí doprovázené přenosem pracovního kapitálu i zkušeností. Migrující pracovní síla mění nabídku i poptávku na obou pracovních trzích, která nemusí nutně záviset pouze na počtu migrantů, ale může být ovlivňována i jejich následnou ekonomickou aktivitou. Například pokud si migrant po usazení založí vlastní společnost a zaměstná další pracovníky (Bauder 2005, s. 16).

Mnoho hospodářsky rozvinutých zemí využívá migraci pro doplnění pracovních sil na pracovním trhu, kde se začínají promítat problémy související se stárnoucí populací. Nedostatek pracovních sil se projevuje jak na vysoce kvalifikovaných pozicích, tak na pozicích nízké kvalifikace (SOPEMI 2003, s. 15). Příkladem může být i Česká republika, kterou se dlouhodobě potýká s nedostatkem pracovní síly a má rekordně nízkou nezaměstnanost. Pro zlepšení tohoto stavu spustilo Ministerstvo průmyslu a obchodu několik programů, které mají z umožnit a usnadnit vstup kvalifikovaných pracovníků ze zahraničí, např. z Ukrajiny nebo Filipín, na český trh práce (MPO 2018).

Nedostatek pracovních sil může být způsoben různými vlivy, například měnícím se technologickým prostředím, ve kterém následně schází pracovníci s potřebnými schopnostmi v daném oboru. Špatně fungující pracovní trh, nedostatečné kroky ze strany zaměstnavatelů nebo zaměstnanců. Dalším důvodem může být kvalifikovanost v oboru, který není aktuálně poptáván, nedostatečná regionální pracovní mobilita, důvody spojené se stárnutím obyvatelstva, invalidity nebo pracovní neaktivního ženského obyvatelstva (SOPEMI 2003, s. 104-105).

Země, ze kterých jsou vysíláni lidé, se dají rozdělit do tří kategorií. Jako první jsou země, které vysílají své občany za prací do jiných zemí. Tento způsob podléhá dohodám daných států, kterých se týká vysílání nebo přijímání pracovních sil. Navíc se tito pracovní migranti často vrací do své domovské země. Další kategorií jsou lidé z bývalých kolonií. Poslední kategorií jsou zejména lidé, kteří prchají před konfliktem v jejich zemi. Tím může být například revoluce nebo válka (Østergaard-Nielsen 2003, s. 7-8).

Přijímající země zřizují migrační pracovní programy⁴, čímž předchází nekontrolovaným vlivům na trh. Tyto programy pomáhají doplňovat lidské zdroje v různých odvětvích hospodářství, zejména se zaměřují na nízko kvalifikované práce jako jsou například sezónní zemědělské práce a podobně. Velmi často po vypršení smlouvy, se mají tito pracovníci vrátit do své domovské země (IOM 2009, s. 17).

Rusko-čínský případ se řadí do kategorie první. Čína je vysílajícím státem, která v rámci bilaterálních dohod nechává své občany vycestovat za prací do oblasti Dálného východu, kde vykonávají zejména nízko kvalifikovanou práci, nejčastěji v průmyslu, zemědělství nebo v těžbě dřeva.

Pracovní migranti vstupují na pracovní trh jiného státu buď to prostřednictvím příslušných správních řízení vedených před státními úřady, které obvykle vydávají po splnění určitých povinností a posouzení každého případu časově omezená povolení, nebo přes agentury zaměřující se na vysílání pracovníků do zahraničí. Pro oba způsoby je nicméně typická časová náročnost spojená s administrativní náročností a vysokými náklady v průběhu celého procesu pro všechny zúčastněné strany. Proto se v řadě zemí vyvíjí velká snaha minimalizovat veškeré náklady na čas a peníze a vytvořit co nejjednodušší podmínky pro příchod pracovních migrantů do země (IOM 2009, s. 23).

Přijímací země společně s vysílající zemí s tímto cílem podepisují bilaterální dohody, které mohou mít různé funkce. Regulují počty migrantů přicházejících za prací, nastavují podmínky pro překročení hranice, stanovují, jak mají státní úřady nakládat s právy přijímaných migrantů atd. Tyto pravidla nejsou jen proto, aby zajistily rovnováhu pracovního trhu, na který migranti vstupují, ale i kvůli ochraně před případným odlivem pracovní síly z pracovního trhu vysílajícího státu. S tímto úzce souvisí téma takzvaného „odlivu mozků“, kdy přijímající stát odčerpává ty nejlepší a nejvzdělanější pracovníky z chudších států, které si je nemohou dovolit zaplatit. Zároveň tyto dohody pomáhají usnadnit plynulý přechod pracovníků přes hranice a usnadnit tak práci s úřady (SOPEMI 2003, s. 73-74).

⁴ V případě České republiky je to pracovní nebo modrá karta. Bližší informace dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/modra-karta.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

1.2. E.G. Ravenstein a E. S. Lee

1.2.1. Ravensteinova teorie

Žádná z migračních teorií nemůže postihnout všechny migrační jevy, a nedokáže všechny proměnné faktory zahrnout tak, aby je dokázala komplexně a přesně vysvětlit. Pro účely této práce byl nakonec zvolen teoretický koncept pull a push faktorů, vytvořených několika teoretiky migrace vycházejících z prvotních zjištění učiněných Ravensteinem, protože dle autora představují nejvhodnější nástroj pro popis a hodnocení čínské migrace na ruský Dálný východ.

Přestože nešlo o vytvoření samostatné teorie, ale o kumulaci zjištěných pravidelností stěhování do Londýna na konci 19. století, je Ravensteinovi právem přisuzována role zakladatele sofistikovanějšího a systematictějšího přístupu ke zkoumání migrace. (proč to dávat) K dalším inspirativním počínům pak patřily úvahy o migraci a cizincích, jak je rozvinula německá sociologie zejména prostřednictvím Simmela nebo Webera (Drbohlav Uherek 2008, s. 4).

Dle Ravensteinovy migrační teorie jsou schopna přijmout migranty jen města s dostatečně rozvinutým průmyslovým sektorem. Rurální obyvatelstvo se stěhuje z venkovských oblastí hlavně v rámci jednoho státu buď na krátké vzdálenosti anebo na větší vzdálenosti, kdy směřuje jen do největších průmyslových a obchodních center. Zatímco městské obyvatelstvo má tendenci k migraci mnohem menší. Ravenstein také na základě svých pozorování dospěl k závěru, že častěji migrují ženy nežli muži (Ravenstein 1885, s. 199-200).

V případě Ravensteina a jeho teorie je nutno vzít v potaz, že popisoval pohyby obyvatelstva z Anglie v období 19. století. Jeho předpokladů tak výrazně ovlivňovalo tehdejší rozdílné demografické rozdělení obyvatelstva, jiná struktura trhu, odlišné podmínky pro cestování mezi zeměmi, a především markantně rozdílný technologický pokrok, který má dopad na vše ostatní. Mezi dané faktory patří způsoby komunikace, cestování nebo zjišťování informací. Ravensteinova teorie je tedy bez potřebných úprav jen těžko aplikovatelná na moderní příklady migrace.

1.2.2. Everett S. Leeho teorie

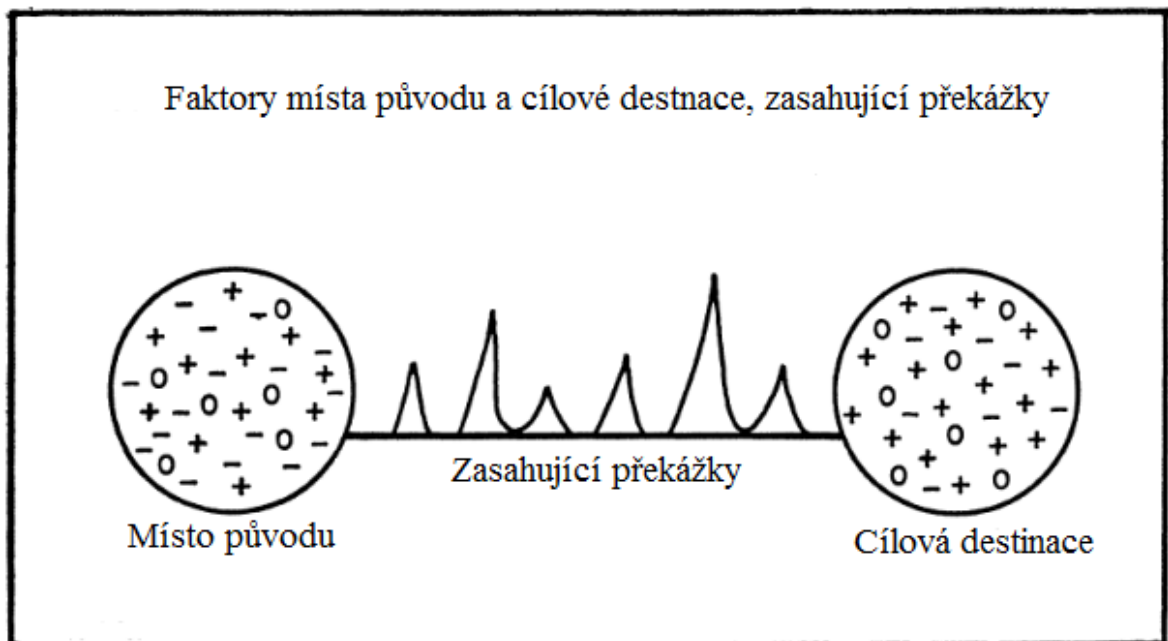
Na začátku druhé poloviny dvacátého století významný odborník na demografii Bogue rozpracovával teorii kolem pull a push faktorů. Push faktory (např. přírodní katastrofy, klimatické změny,⁵ nebo válečné konflikty⁶) jsou ty, které migranty tlačí pryč z místa původu, zatímco pull faktory (např. vhodné pracovní podmínky cílové země) je naopak přitahují směrem k sobě, respektive ztrahují cílovou zemi (Drbohlav Uherek 2008, s. 6).

Everett S. Lee také dál navázal na tuto teorii a identifikoval čtyři stěžejní body v rozhodování migranta:

1. Faktory spojené s oblastí původu.
2. Faktory spojené s cílovou oblastí.
3. Zasahující překážky.
4. Osobní motivace.

(Lee 1966, s. 50)

Obrázek č. 2

Upraveno autorem podle: Lee 1966, str. 50

⁵ Ostrovy potápějící se do moře (Kiribaty) více informací na <http://www.bbc.com/news/science-environment-25086963>

⁶ Občanská válka v Sýrii

Každý faktor může disponovat pozitivními i negativními jevy. Pokud se cílové destinaci nachází kvalitní školy, tak mohou být považovány za motivační faktor, ale zároveň migrantovi nemusí vyhovovat tamní daňový systém. Každý faktor obsahuje sadu těchto pozitivních a negativních bodů a dle toho, jaká strana převáží, tak výrazně ovlivní konečné rozhodnutí (Lee 1966, s. 5-6).

Kromě toho podobné faktory stimulují sílu migračního proudu. Faktory se mění podle diverzity možností v cílové lokalitě. Klíčové je, aby cílová oblast nebyla závislá jen na jediném podnětu, jako byly například zlaté horečky v USA. Dalším pozitivním stimulem je vysoká pestrost podnětů v dané lokalitě a také faktory, které ovlivňují přechod z místa původu do cílové destinace. Jako negativní jevy mohou být vyjmenovány právní překážky, chybějící infrastruktura nebo geografické problémy. Naopak mezi pozitivní může patřit to, že firmy ve vlastním zájmu pomáhají potencionálním pracovníkům dostat se do cílové země. To úzce souvisí s ekonomickými faktory, tedy v jaké jsou v dané zemi hospodářské příležitosti, jak rychlý má hospodářský růst, nebo jaká je struktura hospodářství. V neposlední řadě, migrační proudy mají tendenci sílit společně s dobou jejich trvání (Lee 1966, s. 7-9).

Migrační roudy mohou při změně určitých podmínek nabrat i opačný směr a stát se protiproudem. To znamená, že kvůli neúspěšnému usazení a neúspěšnému hledání svého uplatnění se může migrant vrátit zpátky do své domovské země, což může mít za následek ovlivnění rozhodování dalších potenciálních migrantů. Komplikovanější situace může nastat, pokud migrantovi něco brání v návratu do vlasti (například geografická poloha, bezpečnostní rizika) (Lee 1966, s. 10-11).

Je nicméně potřebné uvést, že tato teorie má i své kritiky. Především je kritizována za to, že tento model nedovede objasnit z jakého důvodu lidé jednají odlišně i když jsou vystaveni stejným podmínkám. Push-pull teorie nezohledňuje osobnostní rysy migrantů a jejich přání. Proto tato metoda není např. využívána pro udělování azylu (European Asylum Support Office 2016, s. 8).

1.3. Migrační politiky

V 17. století daly zejména západoevropské státy základy pro novodobé pojetí migračních politik. Mezi hlavní myšlenky, které pomohly formovat tuto politiku, patří práva jednotlivců

společně s nacionalismem (jakožto práva všech jednotlivců v rámci jednoho státu vůči ostatním). Toto uvažování začalo třídit jednotlivé pohledy, jak nahlížet na migraci (Baršová, Barša 2005, s. 19-20).

Na první místě je libertarianismus, jehož pojetí je velmi individualistické a jsou pro něj velmi důležité nejen práva jednotlivce, co se týče jeho osobní svobody, ale především také jeho volné nakládání s jeho majetkem. Stát by se měl snažit co nejméně ovlivňovat životy jedinců, ale zároveň se starat o jejich práva a potřeby. Zatímco liberalismus klade větší váhu na rovnost mezi všemi lidmi nehledě na to, zda jsou občany dané země či nikoliv a podobným způsobem se staví k migraci. Nicméně v praxi k tomu dochází jen v momentě, kdy se plně naplní potřeby členů daného společenství, v opačném případě se uzmou práva migrantům, pokud by nějakým způsobem omezovali potřeby či práva občanů dané země (Baršová, Barša 2005, s. 21-23).

Mezi takové země se tradičně řadí státy západní Evropy a USA. Na základě této tradice lze vyvodit současná hodnotová východiska založených na dodržování lidských práv a ochraně uprchlíků. S tím souvisí jejich volnější přístup k otázce ekonomické migrace.

Jako další myšlenkový proud je nutné uvést komunitarismus. Komunitarismus se více soustředí na svoje občany jako společenství, kde jsou všichni jeho členové spojeni závazky a mají společné hodnoty. Většina jednání jsou proto míněna zejména pro blaho státu. Vztah k migraci je spíše neutrální a je ochoten přijmout migranty spíše jen v případě potřeby (případní katastrofy, válka). Dalším směrem je realismus, který se zakládá na prioritě bezpečného a silného státu. Ve všech případech se snaží dosáhnout svých cílů a potřeb všemi možnými prostředky na úkor všeho ostatního. V tomto se odráží i jejich přístup k migraci, kdy ji spíše využívají jako prostředek k dosažení svých cílů, mezi které patří získávání další pracovní síly (Baršová Barša 2005, s. 24-25).

Rusko má zřejmě nejbliže k myšlenkám realistického pojetí migrace, kdy ji využívá zejména pro své hospodářské cíle. K takové politice přispívá i skutečnost, že Rusko má více autoritativnější režim nežli státy EU. Hlavní priority klade na své národní zájmy, které převyšují zájmy jednotlivců nebo práva cizinců. Díky tomu může ruská vláda volně přizpůsobovat svou pracovní migrační politiku bez jakýchkoliv zábran daných morálními pravidly či hodnotami.

2. Praktická část

2.1. Otevření hranic

Počátky novodobé čínské migrace se nacházejí v době oteplování vztahů mezi SSSR a Čínou v 80. letech 20. století. Tvářemi narovnání sovětsko-čínských vztahů, na jejichž základě se začala rozvíjet mezi Ruskem, jako nástupnickým státem Sovětského svazu, a Čínou v řadě oblastech, byl Michail Gorbačov a Deng Xiaoping. Zavedením možnosti cestovat mezi zeměmi bez potřeby víza se ruským úřadům umožnilo aktivně hledat pracovní sílu a dalších zdrojů uvnitř Číny. Po tomto znormalizování vzájemných vztahů a zpřístupnění obou zemí za ruské hranice zamířilo od roku 1993 až 751 000 čínských občanů (Datsyshen 2012, s. 29).

Tyto kroky byly v souladu s realistickým pojetím migrace, které si Rusko osvojilo. Sibiř byla rozlehlá, surovinově bohatá, ale scházela ji dostatečně velká síla pro její obhospodaření. Odstranit překážky pro čínskou migraci byl krok, který byl rámcově vhodný pro urychlení rozvoje celého regionu. Místní úřady a podnikatelé tak konečně mohli plně doplnit stavy ve všech manuálních odvětvích.

Následoval legislativní proces započatý ruku 1992 se zaměřením na zjednodušení náboru zahraničních pracovních sil. Jednalo se o první souhrnný migrační program „Národní dlouhodobý migrační program“, který se především týkal se migrace z post-sovětských republik do Ruské federace. Na to následoval „Federální migrační program“ vstoupil v účinnost ještě v roce 1994 a na jeho základě byly kompetence v záležitostech migrace předány Federální migrační službě založené roku 1992. Federální migrační program již zahrnoval otázky náboru a zaměstnávání zahraničních pracovníků (Chindea Majkowska-Tomkin Mattila Pastor 2008, s. 72-73).

Vytvořený systém nicméně narazil na administrativní problémy při kontrole počtů přicházejících migrantů a přiměl ruské úřady opět zavést vízový režim. To se však netýkalo vstupu do Ruska za účelem turismu, tímto, a i jinými způsoby čínská migrace nadále pokračovala. I přesto jen malá část čínských migrantů obdržela povolení k pobytu, a to se týkalo i velkých měst, ve kterých oficiálně bydlelo ne více než jen několik desítek čínských občanů (Datsyshen 2012, s. 30).

Je zřejmé, že počet Číňanů mířících do Ruska za prací ruské úřady překvapil, což následně vedlo k přehodnocení celé migrační politiky. Na jednu stranu lze zde pozorovat pragmatický přístup k otázce nedostatečné pracovní síly, kterou se snažili řešit lehce dostupnými zdroji v ČLR, na druhou stranu jsou vidět značné obavy z masivní a neregulované migrace, nad kterou nemají úřady kontrolu. V tomto bodě se střetávaly dva národní zájmy – udržení hospodářského rozvoje pomocí levných čínských pracovních sil a faktická kontrola Dálného východu a jeho obyvatelstva.

Ruské úřady se snažily o přijímání pouze pozvaných pracovníků, kteří neměli zájem trvale zůstat uvnitř ruských hranic. Navíc zde figurovaly zásadní rozdíly v pracovních podmínkách pro místní pracovníky a pro pozvané pracovníky z Číny. Například to, že ruští občané měli být vždy upřednostněni před cizinci při výběru zaměstnavatelem. Nová politika také uvedla, že nejdéle se dalo pracovní povolení prodloužit na dva roky a pracovat se smělo jen výhradně v odvětví, které jim bylo přiděleno (Pilkington 1998, s. 73).

Ruské autority se velmi krátce po velkém uvolnění snažily o omezení původního otevřeného přístupu a opětovně posílily kontrolu státních hranic, včetně nastavení přísných pravidel, které budou bránit v trvalém usazování čínských občanů za ruskými hranicemi. Jejich doktrínou bylo využít čínské pracovníky pouze pro hospodářský rozvoj, aniž by hlouběji zasáhli do pracovních příležitostí místního obyvatelstva.

V roce 1995 migrační politika Ruska přitvrdila a deportovala z Ruska na 10 000 čínských občanů. Přitvrdily i předpisy ohledně přijímání zahraničních pracovníků a zavedla se platba za zaměstnávání neruských občanů (Pilkington 1998, s. 73). Podle těchto faktů se protekcionistická politika neustále pohybovala na miskách vah mezi ochranou ruských zaměstnanců a zájmem o hospodářský rozvoj dálnévýchodního regionu.

Číňané proto zejména po roce 1995 začali více využívat pouze návštěvnických víz do Ruské federace (mezi nimi řada z nich načerno pracovala). Čísla návštěv se v průběhu let opět postupně navyšovala. Později roku 1999 po vzájemné dohodě obou zemí dovolili čínským občanům využívat obchodní domy za hranicemi Ruské federace (Datsyshen 2012, s. 31).

Podle těchto informací se dá usuzovat, že i přes administrativní překážky vytvořené ruskými úřady, čínští pracovníci měli nadále zájem o práci v Ruské federaci a snažili se najít nové způsoby, jak do ní vstoupit, a i nelegálně pracovat. Navíc po uklidnění napjaté situace roku 1995 se znovu začalo Rusko otevírat čínským občanům.

Stručně popsany vývoj ruské migrační politiky lze považovat za rozpor mezi dvěma přístupy. Prvním přístupem je kontrolní, kterým vytváří vůči migraci restriktivní opatření a druhým přístupem je ekonomický, který vede k její liberalizaci. Nicméně první má tendenci převažovat nad druhým (Malakhov Simon 2016, s. 6).

2.2. Rusko-čínská zahraniční politika

Ruská zahraniční politika se na lokální úrovni odráží v konkrétním jednání místních autorit vůči čínským migrantům. Proto je potřeba blíže prozkoumat širší kontext ruské zahraniční politiky v komplexním vztahu s Čínou.

Ruští představitelé a politici nejčastěji charakterizují ruskou zahraniční politiku jako politiku zaměřenou na dva stěžejní cíle: zvýšení vlivu Ruska ve světě a dlouhodobý ekonomický růst (Oliker Crane Schwartz Yusupov 2009, s. 83).

Politika Číny za vedení Deng Xiaopinga je také hodnocena jako velmi pragmatická a s důrazem zejména na ekonomické rozvoj. Jistě i díky této synergii priorit a přístupů se mohly rusko-čínské vztahy posunout na další úroveň, což potvrzuje známý Deng Xiaopingův výrok: „Je jedno, jestli je kočka černá nebo bílá, hlavně že loví myši.“

Byť jsou vztahy mezi Ruskem a Čínou jsou poznamenány dlouhou a komplikovanou historií, mohly tak v devadesátých letech dosáhnout velkého pokroku. Z Číny se stal pro Rusko ekonomicky zajímavý trh i dodavatel a zároveň byly obě velmoci vzájemně vhodnými přirozenými spojenci v řadě mezinárodně-politických otázek a rozvinuly spolupráci i ve formě společných vojenských cvičení (Oliker Crane Schwartz Yusupov 2009, s. 116).

Rozvoj lepších vzájemných vztahů začal ještě před rozpadem Sovětského svazu z iniciativy tehdejšího prezidenta Gorbačova. Snaha o zlepšení dříve napjatých vztahů byla oboustranná a oba státy hledaly partnera pro vytvoření protiváhy proti USA. Již roku 1994 byly podepsány první mezinárodní smlouva o spolupráci a přátelství, po které následovaly v roce 1996 smlouva o strategickém spolupráci a přátelství a roku 2001 smlouva o dobrém sousedství, přátelství a spolupráci (Medeiros 2009, s. 101).

Na pozadí těchto dokumentů vznikala hospodářská spolupráce obou zemí, která zahrnovala i rámec pracovní migrace a růst vzájemné obchodní výměny. Ve výsledku byly ovlivněny téměř veškeré aspekty jejich vzájemné zahraniční politiky.

Lze tedy shrnout, že mezi Ruskem a Čínou se rozvinulo významné strategické partnerství, ve kterém se mísí jak politické, tak ekonomické sdílené cíle. Společná sibiřská hranice na Dálném východě posloužila i jako dobrý základ pro společné hospodářské cíle.

Nicméně i toto sblížení nese svou stinnou stránku. V ruském veřejném mínění nejsou zcela příznivě přijímány vstřícné kroky vůči Číně. Jedná se zejména o obavy, že se v rusko-čínské spolupráci stanou tím menším a znevýhodněným partnerem. Obavy nepramení pouze ze ztráty pracovních příležitostí, ale také z vytěžování přírodních zdrojů dálnévýchodních regionů nebo ze souvisejících negativních ekologických dopadů (Oliker Crane Schwartz Yusupov 2009, s. 118).

2.3. Populační census

Po rozpadu Sovětského svazu se na Dálném východě otočil migrační proud uvnitř Ruské federace. Zatímco se dříve Rusové aktivně stěhovali na Dálný východ, po roce 1991 migrační trend nabral zcela opačnou tendenci. Ještě v roce 1991 na Sibiři žilo přes 8 milionů obyvatel a od roku 1991 do roku 2001 z celé oblasti odešlo téměř jeden milion lidí. Odchod obyvatel ruského původu z dálnévýchodního regionu se každoročně pohyboval v řádu desetitisíců. Každý z jednotlivých správních celků zaznamenal značný úbytek obyvatelstva.

Dříve byly regiony Dálného východu podporovány politikou Sovětského svazu a lidem byla státem navyšována mzda, garantovala jim přísun zboží a s tím zajišťovala i cenovou stabilitu. Nicméně po pádu Sovětského svazu většina těchto benefitů buď kompletně pominula nebo se výrazně omezila. Mezi to patřilo i zvýšení cen vlakové dopravy, a tak bylo náročnější exportovat zboží na západ a zároveň dovážet podstatné suroviny na východ, to všechno vedlo k výraznému snížení životního standartu (Kumo 2017, s. 7-8).

Ztížené ekonomické podmínky přiměly velké množství Rusů opustit Dálný východ a přestěhovat se buď do západní části Ruska nebo rovnou odejít do zahraničí. Takové okolnosti pochopitelně měly negativní vliv na hospodářství a odchod Rusů zapříčinil nedostatek pracovních sil na místním pracovním trhu, čímž se dále prohlubovala hospodářská krize.

Na základě níže uvedených údajů je zjevné, že se nedalo očekávat samovolné zlepšení situace. V devadesátých letech se hospodářská krize netýkala pouze Dálného východu, ale také celého Ruska, takže pokračování ve finanční podpoře tohoto regionu nebylo vůbec

snadné. Odchod ruského obyvatelstva zapříčinil vytvoření prázdných pracovních pozic, a to přimělo ruské autority řešit problém nedostatku pracovních sil za hranicemi Číny.

Tabulka č. 1

Populační změna mezi lety 1991-2001 (v desetitisících obyvatel)						
	1991	1993	1995	1997	1999	2001
Rusko	14816	14830	14794	14714	14633	14482
Dálný východ	807	790	763	743	726	711
Sacha	112	107	104	103	100	99
Přímořský kraj	230	230	227	219	216	207
Chabarovský kraj	162	162	159	155	152	150
Amurská oblast	107	106	104	102	101	99
Kamčatský kraj	48	46	42	41	40	38
Magadanská oblast	39	33	28	26	25	23
Sachalinská oblast	72	71	67	63	61	59
Židovská autonomní oblast	22	22	21	21	20	20
Čukotský autonomní okruh	16	12	10	9	8	8

Vytvořeno autorem podle Regiony Rossii, z různých let

Tabulka obsahuje údaje od roku 1991 do roku 2001 s informacemi o populačním vývoji v jednotlivých regionech na Dálném východě. Pro bakalářskou práci jsou nejvýznamnější regiony, které hraničí s Čínou. Mezi ně patří Přímořský kraj, Chabarovský kraj a Amurská oblast. Region nejvíce postižený úbytkem obyvatelstva je Přímořský kraj, který je zároveň

nejhustěji osídlený a nejvýznamnější z celé oblasti. Nicméně Chabarovský kraj i Amurská oblast také zaznamenaly významné ztráty.

Tabulka č. 2

Populační změny mezi lety 1991-2001 (v tisících obyvatel)						
	1991	1993	1995	1997	1999	2001
Dálný východ	-82	-129	-136	-94	-97	-75
Sacha	-255	-189	-179	-168	-154	-100
Přímořský kraj	8	-31	-42	-49	-53	-117
Chabarovský kraj	-18	-52	-69	-34	-57	-39
Amurský oblast	-38	-38	-11	-56	-61	-84
Kamčatský kraj	-75	-364	-276	-172	-166	-108
Magadanská oblast	-495	-585	-742	-212	-276	-332
Sachalinská oblast	-13	-185	-301	-185	-124	-91
Židovská autonomní oblast	-5	-65	-67	-88	-146	-29
Čukotský autonomní okruh	-596	-919	-916	-525	-581	-398

Vytvořeno autorem podle Regiony Rusii, z různých let

Oblasti, které poměrově nejvíce trpěly ztrátou obyvatelstva, byly zejména Čukotský autonomní okruh, Magadanská oblast a Sacha. Jedná se o severní regiony, které trpí nejnáročnějšími přírodními podmínkami dále ztěžující život v těch oblastech.

2.4. Hrozba z východu

Značnou zasahující překážkou (viz Ravensteinova teorie) je vzedmutý odpor ruské společnosti vůči sílící čínské menšině v Sibiřské oblasti. Tyto nálady mají nejen přímý vliv na čínské pracovníky jako osoby, ale také mohou zapříčinit tlak na ruské úřady, aby rostoucí čínskou migraci do sibiřské oblasti začaly omezovat.

Obavy se odrážejí nejen v politice, ale i v jednání a krocích konkrétních vládních úřadů. To vede k hledání kompromisu vhodného nejen pro preference ruského obyvatelstva, ale zároveň vhodného pro udržení hospodářského růstu spočívajícího na spolupráci s Čínou. Protože pokud se takový druh kompromisu nebyl nalezen, tak by to zapříčinilo nežádoucí důsledky, a to ať už týkajících se ekologického znečištění nebo negativního vlivu na trh práce v daných regionech.

Otázkou je, proč zrovna čínské etnikum vyvolává mezi ruským obyvatelstvem emoce. Obava ze „žlutého plémě“ vychází již z dob carského Ruska, kdy byla velmi dobře živena jak tehdejšími elitami, tak i ze zahraničí. Čína byla v tehdejší době považována za „spícího obra“, který má potenciál stát se světovou velmocí. I přesto, že po určitou periodu dějin přebíralo nádech tohoto „žlutého nebezpečí“ Japonsko, tak se nadále tyto rasistické konotace udržely i v souvislosti s Čínany. Strach především pramenil z jejich pracovitosti a silné populační základny (Dyatlov 2012, s. 74-75).

Tento pohled se zřejmě v průběhu dějin příliš nezměnil. Největší obavy pramení z toho, že Číňané ovládnou Sibiř čistě jen svými počty a souběžně s tím Rusům vezmou jejich práci. Tyto obavy zřejmě ještě posiluje skutečnost, že se ze „spícího obra“ v posledních desetiletích stala vojenská a hospodářská velmoc, která se chová asertivně v prosazování svých teritoriích zájmů a snaží se snaží mít ve světových záležitostech čím dal větší slovo. Tento vývoj přidává z pohledu Ruska na závažnosti situace.

V dobách Sovětského svazu byl často užívaný vtip „malé skupiny každá o sta tisících“, tento vtip opět odkazuje k čínskému demografickému potenciálu. Míněno je, že čínská otázka se nikdy netýká jen pár jednotlivců, a tak mohou snadno udělat z ruského obyvatelstva na Sibiři minoritu. Kvůli spekulacím ohledně skutečným číslům se tohle téma stává čteným zdrojem k probouzení ruských vášní ohledně sibiřské otázky (Dyatlov 2012, s. 83).

Vliv Číny na ruskou ekonomiku byl stále znatelnější, z Číny do Ruska se přiváželo spotřební zboží, zatímco z Ruska do Číny se vyvážely nezpracované surové materiály. Čínský vliv je

také doprovázen velkou fluktuací čínských občanů mezi Ruskem a Čínou. Tento problém je posílen nedokonalou kontrolou migrace a sčítáním lidu. I přes fakt, že se Číňané často vrací do své domovské země, tak ve velkých ekonomických centrech vznikají početné čínské komunity (Dyatlov 2012, s. 80).

Podobně jako v devatenáctém století a na počátku dvacátého století se současné myšlení o čínském přistěhovalectví projevuje představami, že migranti budou nevyhnutelně a automaticky vynakládat nárok na zdroje hostitelské země. Z toho vyplývá, že objem zdrojů zůstává v podstatě stejný, ale přerozdělí se mezi domácí a nově příchozí obyvatele. Několik běžných názorů, které jsou nejvíce rozšířené o čínských migrantech jsou:

- berou Rusům práci
- vytěžují ruské lesy a přírodní bohatství
- odklání kapitál z Ruska

(Dyatlov 2012, s. 85)

V ruské společnosti dlouhodobě tkvěla otázka čínské migrace o informacích, kolik je skutečně žijících Číňanů uvnitř ruských hranic, zda jsou statistické údaje přesné a zda je vláda schopna řešit tento problém. Na veřejnost se dostávala nejasná čísla od několika statisíců po několik milionů. Hlavním důvodem rozptylu v těchto datech byly neshodující se čísla ve vstupu a odchodu ze země (Dyatlov 2012, s. 83). Nelze tedy s určitostí ani říci, kolik Číňanů vlastně na území Ruska žije a pracuje.

2.4.1. Média a migrace

V současnosti jedním z hnacích motorů proti čínských vášní v Ruské federaci je fenomén internetových blogů. Často udávají informace, které nemají přesné zdroje anebo je využívají zavádějícím způsobem.

Obavy tak pramení zejména ze strachu z nedbalé politiky vlády, že je příliš „ústupkářská“ a nedůsledná ve své činnosti a ve svých krocích vůči Číně. To vede k nevýhodným smlouvám, které umožňují Číňanům volně a bez kontroly překračovat státní hranici a vyvážet přírodní bohatství Ruska do Číny. Jako protislužbu je potom Čína ochotnější přistoupit ke smlouvám na odkup ruského plynu (Masyuk 2015).

Některé články uvádějí, že se Číňané doslova chovají na Dálném východě jako okupanti. Hovoří se o potyčkách mezi ruskými domorodci a čínskými migranty, které končí četnými zraněními a značnými materiálními škodami. Spory jsou o využívání polí a lesů a také o dalších problémech týkajících se hospodářství Dálného východu (Romanov 2012).

Další stránky informují, že čínským hoteliérům se úspěšně daří vyhýbat platbě daní a budují zvláště nevybíravým způsobem své hotely uprostřed krajiny. Z toho vyplývá, že Číňané nejen způsobují hospodářskou újmu, ale také likvidují přírodní bohatství země. (Sochina 2018)

Obdobně skeptických internetových stránek jsou celé desítky a v různém měřítku využívají oficiálních informací a zdrojů a vytváří celou řadu smyšlených závěrů o budoucnosti Dálného východu.

Skutečnost, že čínská migrace je pro ruskou společnost tak kontroverzní téma, vede k vzniku faktorů, které ztěžují čínským pracovníkům přístup na ruský pracovní trh. Za prvé se to projevuje formou obecné nesnášenlivosti vůči Číňanům, což může potencionální migranty odrazovat. Za druhé, se tato obecná nesnášenlivost přenesla i do kroků vládních autorit. To je případ roku 1995, kdy se tyto nálady přenesly i do vyšších kruhů, a to vedlo k vyhoštění čínských občanů. Z těchto důvodů je třeba tyto skutečnosti považovat za jednu z významných zasahujících překážek.

2.5. Mzdové faktory

Jedním z významných push-pull faktorů bývá v mnoha případech mzdové ohodnocení za vykonanou práci. Často plní obě dvě funkce zároveň, jak funkci pull tak funkci push. V tomto případě je Rusko zemí, která „přitahuje“ pracovníky na své území za vyšší mzdou. I přestože se Rusko teprve zotavovalo z rozpadu Sovětského svazu a Čína byla v etapě ekonomického vzestupu, tak se i přesto stalo Rusko mzdově atraktivní zemí.

Po pádu Sovětského svazu následovalo velmi nejisté období, které ovlivnilo monetární politiku celé země a bylo doprovázeno velice nestabilním měnovým a cenovým prostředím.

V roce 1993 byla čínská průměrná roční mzda spočítána na 3371 yuanů (Trendingeconomics 2018), což bylo v přepočtu 581 tehdejších amerických dolarů. Zatímco v Rusku byla průměrná roční mzda 704 000 rublů (GKS 2018), přepočteno na 1689 amerických dolarů.

Tento značný rozdíl ve mzdách měl určitě značný motivační vliv pro čínské pracovníky vycestovat do Ruské federace za prací. Obzvláště pokud se jednalo jen o dočasný pracovní pobyt s délkou několika málo let. Rozdíl v cenové hladině zboží hrál také ve prospěch těch, kteří se následně rozhodli vrátit zpět domů a utratit peníze v Číně.

V roce 1994 čínská průměrná mzda činila 4538 yuanů (Trendingeconomics 2018) neboli 520 dolarů, v tomto případě je zajímavé, že se sice výše průměrné mzdy zvýšila, nicméně souběžně s tím proběhla devalvace⁷ yuanu. Souběžně s devalvací yuanu v Ruské federaci probíhala dlouhotrvající inflace od dob pádu Sovětského svazu. Průměrná mzda zdánlivě vzrostla na 2 644 800 rublů (GKS 2018), ale v přepočtu na dolary se jednalo pouze o 673 dolarů. I přes tyto měnové výkyvy bylo ale stále finančně výhodnější pracovat v Rusku.

Rok 1995 je poznamenaný tvrdým postupem ruských úřadů proti čínským občanům na území Ruské federace, kdy značná část byla okamžitě vyhoštěna ze země. V tento rok čínské průměrné mzdy tvořili 5500 yuanů (Trendingeconomics 2018), což odpovídalo 651 dolarům. Téhož roku průměrná ruská mzda dosahovala 5 669 000 rublů (GKS 2018), které se rovnaly 1565 dolarům. V tomto roce opět proběhlo zlepšení situace, což mohlo motivovat další pracovníky jít za vyššími mzdami do Ruska.

K roku 1999 čínská průměrná mzda činila 8346 yuanů ročně (Trendingeconomics 2018), v přepočtu 1008 amerických dolarů. Zatímco ruská průměrná roční mzda činila 18 276 rublů (GKS 2018), což odpovídalo 885 dolarům. Tento bod zlomu již navazuje na rok 1998, kdy ruská vláda nechala devalvovat rubl, což způsobilo ekonomický otřes. Od té doby byla průměrná mzda v přepočtu na dolary v Číně vyšší, nežli tomu bylo v Rusku. Přestože v roce 1999 průměrná ruská mzda nevedla lépe než mzda průměrná mzda v Číně, tak se opět staly úřady ochotnější pouštět čínské pracovníky do země.

⁷ Devalvace je znehodnocování měny vůči zahraniční valutě.

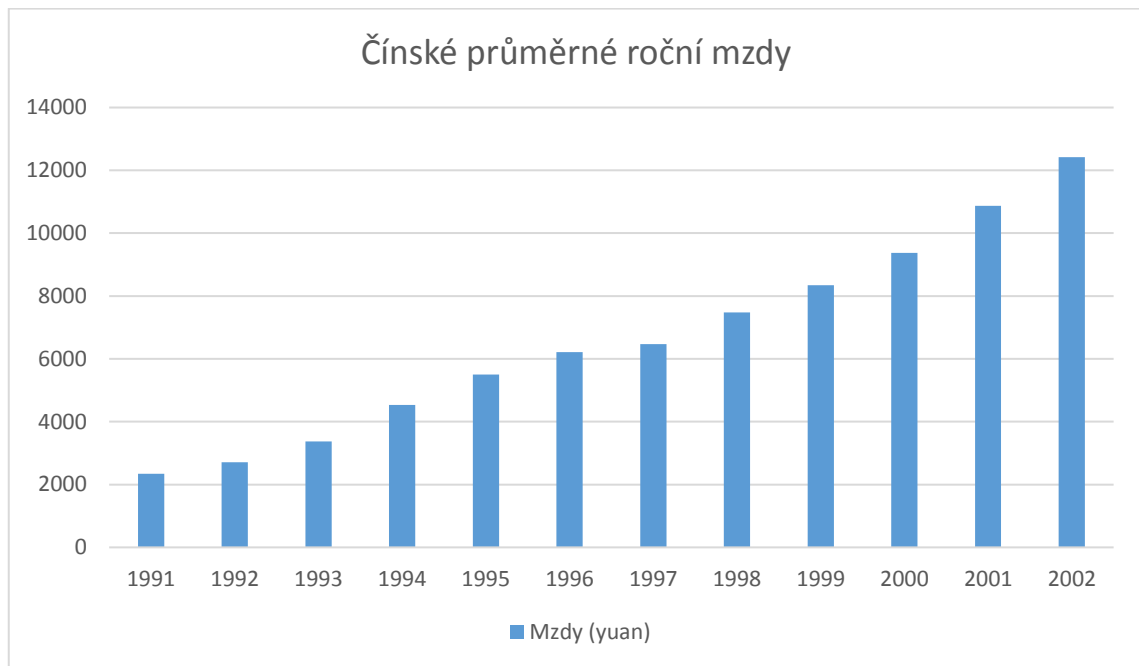
Tabulka č. 3**PRŮMĚRNÁ RUSKÁ ROČNÍ MZDA**

ROK	Rubly	Americké dolary
1993	704 400	1 689
1994	2 640 800	673
1995	5 668 800	1 565
1996	9 482 400	2 034
1997	11 042 400	1 985
1998	12 612	836
1999	18 276	885
2000	26 676	988

Upraveno autorem podle: gks.ru

Ve zkoumaném období (1993-2000) jsou zaznamenány měsíční průměrné mzdy v Ruské federaci. Po pádu Sovětského svazu se země vypořádávala jak s velkou inflací, tak s devalvací měny, která proběhla v roce 1998. V tom se odráží značně nestabilní růst platů, který je patrný zejména v momentu, kdy je porovnána roční mzda v zahraniční měně, v tomto případě je použit americký dolar. Devadesátá léta v Rusku jsou ve znamení rychlého nárůstu cen, kdy inflace těžce zasahovala do monetární politiky Ruska a následně v roce 1998 samotná ruská vláda devalvovala vlastní měnu. Proto u mezd od roku 1998 jsou mzdy nominálně o tři řády nižší.

Graf č. 1

Upraveno autorem podle: trandingeconomics.com

Mezi hlavní pozorované období se řadí léta 1992 až 2000. Průběžné data vypovídají o stabilním a rychle rostoucím průměrném platu čínských občanů. Životní úroveň rychle rostla i přes inflaci a devalvaci měny roku 1994.

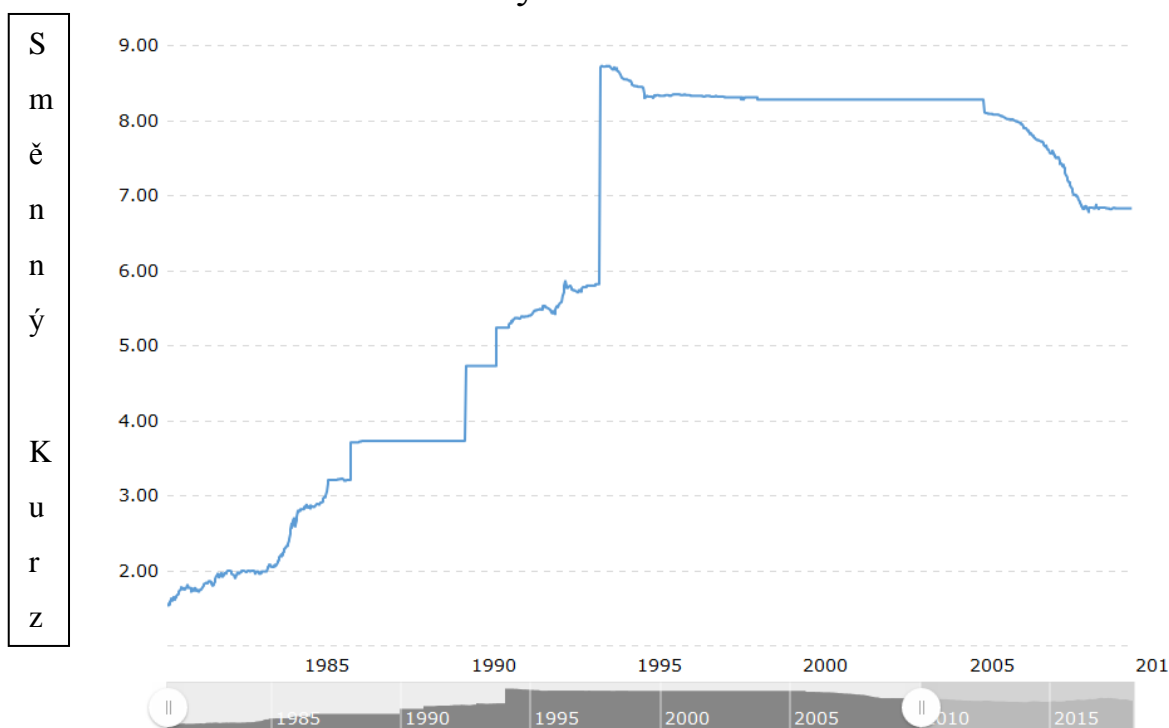
Tabulka č. 5

Kurz rublu vůči dolaru	
Rok	Kurz RUB/DOL
1991	0,56
01.01.1992	0,5549
24.06.1992	0,5622
01.07.1992	125
31.12. 1992	414,5
1993	417
1994	781
11.10. 1994	3926
1995	3623
1996	4662
1997	5562
01.01. 1998	5,6
16.08. 1998	6,29
09.09. 1998	20,825
10.09.1998	15,7724
15.09. 1998	8,6707
01.01 1999	20,65
2000	27
2001	28,17
2002	30,12

Upraveno autorem podle: anaga.ru

Směnný kurz rublu a amerického dolaru zažil velice prudký vývoj v devadesátých letech minulého století. Opět se v těchto ukazatelích projevuje neblahý vývoj ruského rublu v průběhu devadesátých let, kdy je poznamenán inflací a následnou devalvací měny.

Graf č. 2 Kurz čínského yuanu vůči americkému dolaru

Upraveno autorem podle: macrotends.net

Graf vypovídá o postupném oslabování yuanu proti americkému dolaru. V roce 1994 proběhla výrazná devalvace yuanu, čímž Čína výrazně podpořila exportní zaměření země. Od té doby se yuan udržoval v hodnotách 8,73 až 8,28 vůči dolaru.

Podle průzkumu Won Bae Kima ruská minimální měsíční mzda roku 1993 činila 7 740 rublů, která odpovídala tehdejší 7 americkým dolarům. Tato suma byla také minimální mzdou pro čínské pracovníky. S tím souvisí skutečnost, že následná rozdílná suma by se až tak nelišila od mzdy pro dělnické práce v Číně (Kim 1994, s. 7).

Čínští pracovníci v oblasti Dálného východu vykonávali zejména dělnické a nízkokvalifikované práce. Proto se dá očekávat, že jejich výplaty nebudou dosahovat průměru ruské mzdy. Pochopitelně ruští zaměstnavatelé neměli důvod se snažit vyplácet těmto dělníkům více, než bylo nutné.

2.6. Zdravotní pojištění

Výše mzdy je významný ekonomický faktor, nicméně existují i jiné formy ekonomických benefitů. Mezi ně patří garantovaný nebo podporovaný životní standart, jako je bezplatné školství, bydlení, zdravotní pojištění a další formy příspěvků.

V případě práce na Dálném východě dělník měl kromě mzdy proplaceny i další vstupní náklady, jako byly firemní poplatky vládě za jejich přijetí do zaměstnání společně s poplatky na cestovní výlohy. Po dobu kontraktu měl jeho zaměstnavatel také povinnost platit zaměstnanci zdravotní pojištění a zajištění bezplatného bydlení (Kim 1994, str. 7).

Před rokem 1990 byl čínský zdravotnický systém plně hrazen a financován státem. Zdravotnictví bylo veřejně všem dostupné jak základní péče, tak léky. Většina zdravotnických zařízení byla vlastněna státem a každá větší státem vlastněná společnost disponovala vlastní klinikou. V tomto období se zdravotní pojištění rozdělovalo do tří kategorií. V první kategorií byli ti, kteří pracovali ve státní sféře, v druhé kategorii byla městská populace a ve třetí kategorii bylo venkovské obyvatelstvo (Bali Ramesh 2017, s. 41).

Tyto benefity byly o to výraznější, když v devadesátých letech probíhaly v Číně ekonomické reformy, které se projevovaly zejména v privatizaci ekonomického sektoru, což vedlo k tomu, že mnoho lidí přišlo o práci a s tím zároveň o státem hrazené zdravotní pojištění (The Economist 2018).

V 90. letech 20. století mělo méně než 10 % rurálního obyvatelstvo zdravotní pojištění. Situace se sice v průběhu celého desetiletí poměrně rychle zlepšovala, nicméně i v druhé polovině desetiletí stále drtivá většina na něj nemohla dosáhnout. Lepší, ale i tak nesnadná situace se vyskytovala ve městech, kde pojištění dosáhlo okolo poloviny městské populace (Brown Píriz Liu Moore 2012, s. 10).

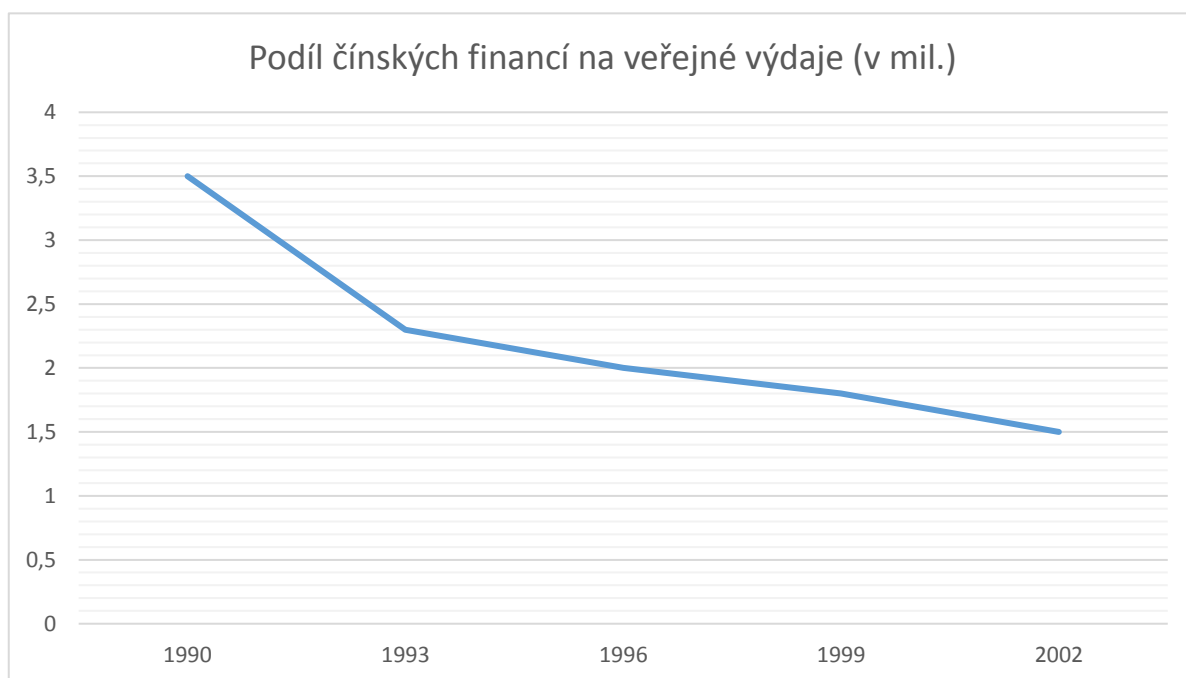
Zdravotní pojištění v Číně bylo dříve součástí státní politiky. Nicméně hospodářské reformy měly dopad na formu zdravotního pojištění. Pro mnoho Číňanů ztráta této garance mohla znamenat další důvod, proč považovat ruskou pracovní nabídku za atraktivní.

V devadesátých letech se postupně snižoval podíl financí na veřejné výdaje. Situaci neulehčovala ani skutečnost, že v této době na venkově působili „bosí lékaři“⁸, kterým za

⁸ Bosí lékaři dosahovali jen středního vzdělání a praxí pohybující se kolem 3 až 6 měsíců. Jejich mzdy byly na úrovni venkovských rolníků. (Zhang Unchuld 2008, s. 1865) <https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140673608613550/fulltext?isEOP=true>

jejich služby nebyly vypláceny žádné odměny. Bosí lékaři nebyli kvalifikovaně proškoleni a léky, kterými disponovali byly z velké části padělané. Venkov navíc trpěl velkým nedostatkem zdravotního personálu a zdravotnických zařízení. Současně většina Číňanů uváděla, že náklady na udržování zdravotního pojištění jsou příliš vysoké. Mnoho rolníků se proto stahovala do měst, kde byly vyšší mzdy a mohli tak dosáhnout na lepší zdravotnickou péči (Blumenthal Hsiao 2005).

Graf č. 3

Upraveno autorem podle Blumenthal Hsiao 2005

V případě Číny je push faktorem pro venkov nízké platové ohodnocení a nedostatečná kvalita zdravotní péče. Města poskytovaly v tomto směru mnohem lepší podmínky, což vedlo k vnitřní migraci v Číně. To znamená, že pro venkovské obyvatelstvo byl faktor zdravotní péče velmi důležitý a byli ochotni se kvůli němu odstěhovat do nového prostředí. Rusko ve svém pracovním programu zdravotní pojištění zahrnovalo, to znamená, že Dálný východ disponoval dalším významným pull faktorem.

2.7. Přírodní podmínky

Pro dělníky ze severních čínských provincií byla výhodou podobnost životního prostředí, která pomohla jejich rychlejšímu přizpůsobení se. Také klimatické podmínky byly obdobné, zároveň byla obdobná i technologie při vykonávání práce, tudíž nebylo pro ně těžké si navyknout tomuto novému prostředí, což zároveň vyhovovalo i jejich ruským zaměstnavatelům (Kim 1994, s. 8).

Tabulka č. 6

Průměrné roční teploty v okolí Harbinu

Měsíc	Střední maximum teplot	Průměrná teplota	Střední minimum teplot
Leden	-12 °C	-18 °C	-23 °C
Únor	-7 °C	-13 °C	-19 °C
Březen	2 °C	4 °C	-10 °C
Duben	13 °C	7 °C	1 °C
Květen	21 °C	15 °C	9 °C
Červen	27 °C	22 °C	16 °C
Červenec	28 °C	23 °C	19 °C
Srpen	27 °C	22 °C	17 °C
Září	22 °C	16 °C	9 °C
Říjen	13 °C	7 °C	1 °C
Listopad	0 °C	-5 °C	-10 °C
Prosinec	-10 °C	-15 °C	-20 °C

Upraveno autorem podle dat z: timeanddate.com

Tabulka uvádí průměrné roční teploty v okolí Harbinu, které je hlavním městem provincie Heilongjiang. Provincie hraničí na severu země s Ruskou federací.

Tabulka č. 7**Roční průměrné teploty ve Vladivostoku**

Měsíc	Střední maximum teplot	Průměrná teplota	Střední minimum teplot
Leden	-15 °C	-12 °C	-8 °C
Únor	-12 °C	-8 °C	-4 °C
Březen	-5 °C	-2 °C	2 °C
Duben	2 °C	5 °C	10 °C
Květen	7 °C	10 °C	15 °C
Červen	11 °C	14 °C	18 °C
Červenec	16 °C	18 °C	21 °C
Srpen	18 °C	20 °C	23 °C
Září	13 °C	16 °C	20 °C
Říjen	6 °C	9 °C	13 °C
Listopad	-4 °C	-1 °C	3 °C
Prosinec	-12 °C	-9 °C	-5 °C

Upraveno autorem podle dat z: pogodaiklimat.ru

V tabulce č. 5 jsou uvedeny průměrné roční teploty ve Vladivostoku, který je hlavní městem v Přímořském kraji, který je jednou z hraničních oblastí na ruském Dálném východě s Čínou.

Tabulka č. 8**Roční průměrné teploty ve Blagověščensk**

Měsíc	Střední maximum teplot	Průměrná teplota	Střední minimum teplot
Leden	-17 °C	-23 °C	-28 °C
Únor	-12 °C	-18 °C	-24 °C
Březen	-2 °C	-8 °C	-14 °C
Duben	10 °C	4 °C	-2 °C
Květen	19 °C	12 °C	5 °C
Červen	25 °C	19 °C	13 °C
Červenec	27 °C	22 °C	16 °C
Srpen	25 °C	19 °C	14 °C
Září	18 °C	13 °C	7 °C
Říjen	9 °C	3 °C	-3 °C
Listopad	-6 °C	-11 °C	-16 °C
Prosinec	-16 °C	-21 °C	--26 °C

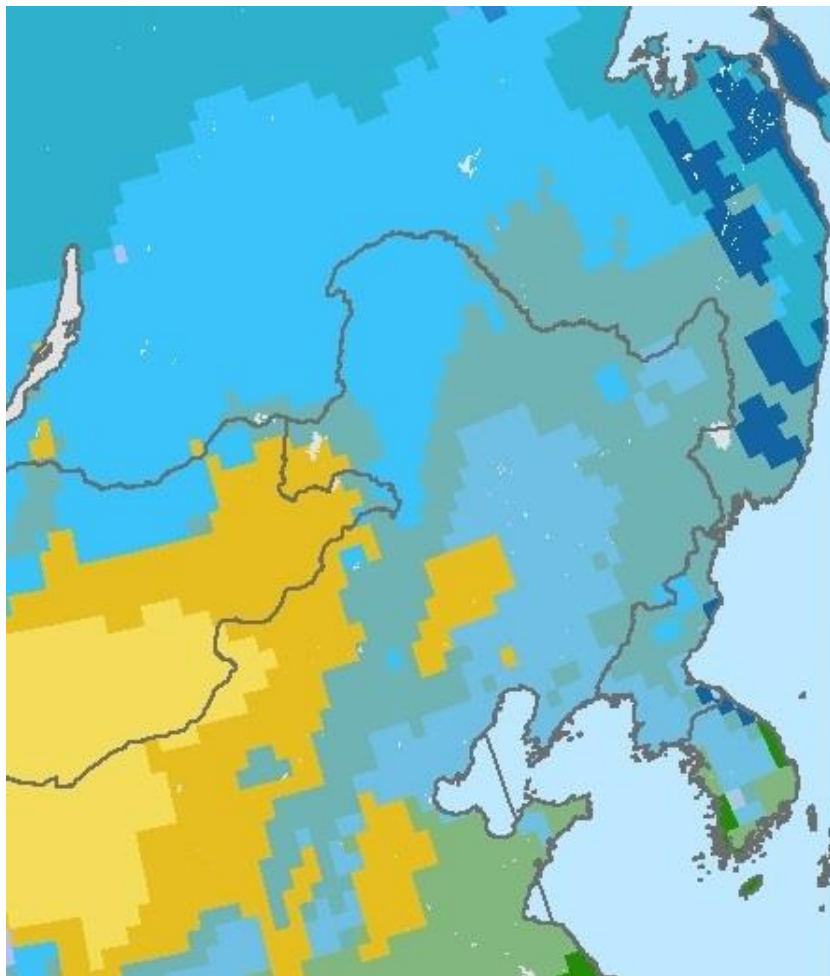
Upraveno autorem podle dat z: ru.climate-data.org

Tabulka uvádí průměrné teploty v Blagověščensku, který je administrativním centrem Amurské oblasti ležící na ruské straně řeky Amur u hranic s Čínou.

V tabulkách jsou porovnány hlavní centra hraničních regionů. Teplotní rozdíly se liší v průměru o několik stupňů celsia. Nejchladnější je Blagověščensk, následuje Harbin a město s vyššími teploty je Vladivostok. To znamená, že je ruský Dálný východ schopen nabídnout i teplejší lokality, než které jsou na severu Číny.

Obrázek č. 3

Klimatické podnebí v severních čínských provinciích a ruském

Odstíny modré znázorňují chladné podnebí, čím větší sytost modré barvy tím je vyšší vlhkost prostředí.

Odstíny žluté znázorňují suché podnebí, čím větší sytost žluté barvy tím je vyšší vlhkost prostředí.

Odstíny zelené znázorňují mírné podnebí, čím větší sytost zelené barvy tím je vyšší vlhkost prostředí.

Upraveno autorem podle: sedac.ciesin.columbia.edu

Klimatické podmínky v severních oblastech Číny a na ruském Dálném východě jsou chladné i podobně vlhké. Největším rozdílem je u pobřežních oblastí Ruska, kde je výrazně vyšší vlhkost. Klimatické podmínky jsou sice vhodné, tak jak uvádí Kim ve svém článku *Sino-Russian Relations and Chinese Workers in the Russian Far East*, ale je třeba brát na vědomí, že ne všichni čínští pracovníci byli pouze ze severních oblastí a klimatické podmínky v celé Číně se výrazně liší. Naopak pro ostatní pracovní migranty původem z jižních regionů Číny, by to mohla být významná intervenující překážka. V tomto případě, přírodní podmínky mohou i nemusí být faktorem, který by měl být rozhodující váhu ve vztahu k migraci.

Závěr

Od roku 1991 zesilovala myšlenka hlubší spolupráce Ruska a Číny v oblasti Dálného východu. K této spolupráci bylo volně navázáno roku 1993 a byl zaveden rámec pro přijímání čínských pracovních migrantů za hranice Ruské federace. Ačkoliv tento proces narazil na jisté překážky zejména při vyhoštění čínských občanů roku 1995, tak využívání čínské pracovní síly probíhalo jen s částečným přerušením i v dalších letech.

Podle výsledků jsou hlavními důvody migrace ekonomické faktory, které podpořily proces pracovní migrace na ruském Dálném východě. Jedním z významných pull faktorů je platový rozdíl mezi Ruskem a Čínou. I přes fakt, že některé zdroje zdůrazňují, že reálný mzdový rozdíl nemusel být až tak markantní, protože pracovníci dostávali zejména ruskou minimální mzdu, tak i přesto platové podmínky byly stále lepší než v některých oblastech Číny. Dalšími neméně významnými ekonomickými faktory jsou bezplatné výlohy na zdravotní pojištění, dopravu nebo ubytování.

Spouštěčem řady pull faktorů byl odchod ruského obyvatelstva z Dálného východu. V době rozpadu Sovětského svazu Dálný východ čítal na 8 milionů obyvatel a již v roce 2001 z toho ztratil téměř jeden milion obyvatel. To vedlo k ekonomickým problémům, kdy scházela pracovní síla na doplnění prázdných pracovních pozic. Což byl impulz pro zavedení migrační politiky a nového systému.

Mezi push faktory se řadí bouřlivé hospodářské období na čínském trhu, kdy mnoho pracovníků ztratilo svoji práci i se zdravotním pojištěním, a proto vyhledávali možnosti práce v zahraničí. Čínským migrantům bylo v Rusku poskytnuto zdravotní pojištění i práce, což zvyšovalo atraktivitu Ruska pro migraci.

Významnou překážkou byly proti čínské nálady na území Ruské federace. Tyto nálady byly posilovány nejistotou, kolik Číňanů skutečně pobývá na Dálném východě a zda někdo kontroluje jejich činnost. Další obavy pramenily z toho, že jim levnější čínská pracovní síla zaplní pracovní příležitosti a že budou vykořisťovat ruské přírodní bohatství. Tento společenský jev následně přímo či nepřímo ovlivňoval ruskou politiku v této otázce.

Samostatnou kategorií tvoří ruská politika. V první řadě je základním kamenem pro pracovní migraci mezi zeměmi, ale zároveň vytvořila řadu překážek jako například zpřísnění migračních podmínek nebo vyhošťování ze země. Z tohoto důvodu může zastupovat jak pull faktor, stejně tak může zastupovat i intervenující překážky.

Obecně platí, že popudem ke spuštění migrační vlny může být celá řada faktorů společenského, ekonomického nebo politického charakteru, přičemž v četných případech se navzájem posilují. Každý jednotlivý migrační proud je svými okolnostmi unikátní a nelze naprosto s jistotou definovat jeho příčiny a vyložit veškeré jeho znaky. Lze se za použití vhodných nástrojů pokusit o jeho charakterizování a vysvětlení.

V předložené práci se podařilo za pomoci teoretických východisek položených Ravensteinem a rozvinutých do teorie o pull push faktorech vymezit řadu těchto činitelů na zkoumaném případě čínské ekonomické migrace na ruský Dálný východ. Autor tak odpovídá na otázku, co je motivací čínských pracovníků, aby migrovali na ruský Dálný východ. Lze shrnout, že mezi pull faktory patří dlouhodobě vyšší mzdy dané odlišnou úrovní hospodářské vyspělosti Ruska a Číny, poskytované zdravotní pojištění, poptávka ruských zaměstnavatelů po levnější čínské pracovní síle, otevřená ruská politika vůči pracovním migrantům a další. V tomto ohledu výrazně převažují důvody ekonomického charakteru a podle těchto informací jsou lidé, kteří jsou součástí tohoto migračního proudu, převážně ekonomickými migranty. Mezi push faktory se řadí ztráta pracovního místa a ztráta zdravotního pojištění, nebo protičínské nálady ruského obyvatelstva a obavy z mocenského vzestupu Číny vedoucí k přísnější migrační politice.

Součástí Leeho teorie jsou i zasahující překážky, které překáží nebo zabraňují migrantům v dosažení jejich cíle. V tomto případě se některé tyto překážky souběžně prolínají s některými pull-push faktory. Jedním z nich je například otevřená politika vůči pracovním migrantům. Politický přístup se vyvíjel v průběhu celé dekády. Od postupného otevírání se ruských hranic na počátku devadesátých let až po kritický rok 1995, kdy proběhlo systematické vyhoštění přibližně 10 000 čínských občanů z Ruské federace.

Významnou překážkou byl i již zmiňovaný výrazný odpor ruských občanů vůči Číňanům. Odpor se šířil zejména v ruských internetových médiích, kde většinou bez řádných zdrojů anebo jen s částečnou interpretací informací podávali obraz soužití Rusů s čínskými pracovními migranty na Dálném východě jako vyhrocenou situaci, která vede ke katastrofickým důsledkům. Konflikty se netýkají jen soužití, ale i údajného drancování přírodních zdrojů ruského Dálného východu.

Zkoumané otázky byly: Za prvé, co je hlavní motivací čínské migrace na Sibiř, za druhé, jak se vyvíjel postoj ruské vlády vůči čínské migraci a za třetí, jaký je postoj místních autorit

a ruských občanů k čínské migraci. V práci se podařilo zodpovědět na výše položené otázky a přiblížit problematiku sledovaných cílů.

Resumé

This Bachelor thesis Chinese migration to the Russian Far East evaluates pull-push factors and intervening obstacles that affect the phenomenon. The main pull-push factors include wage factors, health insurance, Russian-Chinese migration policy, natural conditions, the attitude of the Russians to the aspect of Chinese migration and the demographic development of the Russian population. During analyzing and evaluating the results, it was concluded that pull-push factors are mainly economic, which causes Chinese migrants to be mostly the economic migrants. The main pull factors were probably providing good terms for Chinese workers - health insurance, free accommodation and secured work. The push factors in many cases reflected the pull factors (for example, health insurance was important for Chinese migrants mainly because it was difficult to access it in China). One of the main obstacles was Russian migration policy, which was not open to migration all the time. Another obstacle was the negative perceptions of Chinese involvement in the Russian Far East, which was reflected in public opinion and consequently in Russian migration policy.

Literatura

BALI, A. S. RAMESH, M. *Designing Effective Healthcare: Matching Policy Tools to Problems in China*. Wiley Online Library. 2017. [online] [Cit. 19.4.2018] Dostupné na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/pad.1781>

BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

BARTRAM, David. *International labor migration: foreign workers and public policy*. New York: Palgrave Macmillan, c2005. ISBN 1403946744.

BAUDER, Harald. *Labor movement: how migration regulates labor markets*. [Online-Ausg.]. New York: Oxford University Press, 2005. ISBN 0195180887.

BLUMENTHAL, David, HSIAO, William. *Privatization and Its Discontents – The Evolving Chinese Health Care System*. The New England Journal of Medicine. 2005. [online] [Cit. 19.4.2018] Dostupné z: <http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMhpr051133>.

BROWN Ruth E., PÍRIZ Dionisio García, LIU Yuanyuan, MOORE Jonathan. 2012 *Reforming Health Care in China*. Historical, Economic and Comperative Persperctives. [online]. Fordschool. [cit. 1.3.2018]. Dostupné z: http://sites.fordschool.umich.edu/china-policy/files/2012/07/PP_716_Final_Policy_Paper_Health-Final.pdf.

DATSYSHEN, Vladimir ed. CHANG, Felix B. a Sunnie T. RUCKER-CHANG. *Chinese migrants in Russia, Central Asia and Eastern Europe*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2012. Routledge contemporary Russia and Eastern Europe series, 28. ISBN 978-0-415-57874-5.

DRBOHLAV Dušan, UHEREK Zdeněk. 2008. *Reflexe migračních teorií*. [online]. [cit. 1.3.2018]. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>.

DYATLOV, Victor. *Chinese Migrants and Anti-Chinese Sentiments in Russian Society*
BILLÉ, Franck., Grégory. DELAPLACE a Caroline. HUMPHREY. *Frontier encounters: knowledge and practice at the Russian, Chinese and Mongolian border*. Cambridge: OpenBook Publishers, 2012. ISBN 1906924872.

GKS. *Среднемесячная номинальная начисленная заработная плата работников по полному кругу организаций в целом по экономике Российской Федерации в 1991 - 2018гг.* 2018. [online databáze] [cit. 27.2.2018] Dostupné z:

http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/wages/.

IOM, *Migration in the Russian Federation: a country profile*. Geneva: International Organization for Migration, 2008. ISBN 9789290684831.

IOM. *World Migration 2010; Managing labour mobility in the evolving global Economy*. S.l.: International Organization for Migration (IOM), 2009. ISBN 9789290685906.

KAUR, Amarjit a Ian METCALFE. *Mobility, labour migration and border controls in Asia*. New York: Palgrave Macmillan, 2006. ISBN 1403987459

KIM, Won Bae. 1994. *Sino-Russian Relations and Chinese Workers in the Russian Far East: A Porous Border*. Asian Survey. University of California Press. 1064-1076. ISSN 00044687

KOSER, Khalid. *International migration: a very short introduction*. Second edition. New York, NY: Oxford University Press, 2016. Very short introductions. ISBN 978-0-19-875377-3.

KUMO, Kazuhiro, 2017. *Demographic Situation and Its Perspectives in the Russian Far East: A Case of Chukotka*, RRC Working Paper Series 71, Russian Research Center, Institute of Economic Research, Hitotsubashi University. ISN 1883-1656

LEE, Everett Spurgeon. *A Theory of Migration*. *Demography*. 1966. Vol. 3, No. 1. 47-57. ISSN 00703370.

MALAKHOV, Vladimir, SIMON, Mark. *The Political Economy of Russian Migration Politics*. 2016. [Online]. [cit. 21.2.2018]. Dostupné z:

<https://pdfs.semanticscholar.org/3197/13126f32cab10f814d97aba49ae8fceb0c2.pdf>

MASYUK, Elena. *Как Китай съедает Россию*. Аргумент. 2015 [online] [Cit. 11.3.2018] Dostupné z: <http://argumentua.com/stati/kak-kitai-sedaet-rossiyu>

MARIAN'SKIJ, A., *Sovremennye Migratsii Naseleniya*, Moscow, Statistika, 1969. (in Russian)

MEDEIROS, Evan S. *China's international behavior: activism, opportunism, and diversification*. Santa Monica, CA: RAND, c2009. ISBN 978-0-8330-4709-0.

- MPO. Ekonomická migrace. [online] [Cit. 19.4.2018] Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/ekonomicka-migrace>.
- OECD. *International migration outlook: annual report 2007 edition*. 2007 ed. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2007. ISBN 9789264032859.
- OLIKER Olga, CRANE Keith, SCHWARTZ Lowell H., YUSUPOV Cathrine. *Russian foreign policy: sources and implications*. Santa Monica, CA: RAND Project Air Force, 2009. Rand Corporation monograph series. ISBN 978-0-8330-4607-9.
- ØSTERGAARD-NIELSEN, Eva. *International migration and sending countries: perceptions, policies, and transnational relations*. New York: Palgrave Macmillan, 2003. ISBN 1403902518.
- PILKINGTON, Hilary. *Migration, displacement, and identity in post-Soviet Russia*. New York: Routledge, 1998.
- POPULATION DIVISION. *International Migration Report 2017*. UN. 2017. [online] [Cit. 19.4.2018] Dostupné z: <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017.pdf>.
- RAVENSTEIN, Ernest Georg. *The Laws of Migration*. Journal of the Statistical Society of London. 1885. Vol. 48, No. 2. 167-235. ISSN 09595341.
- ROMANOV, Alexandr. *Китайцы на Дальнем Востоке ведут себя как оккупанты*. KM.RU. 2012. [online] [Cit. 11.3.2018] Dostupné z: <http://www.km.ru/v-rossii/2012/07/03/problemy-migrantov-v-mire/kitaitsy-na-dalnem-vostoke-vedut-sebya-kak-okkupanty>
- SOCHINA, Anna. *Кто хозяин на Дальнем Востоке: Китай или Россия?*. Iarex. 2018. [online] [Cit. 10.3.2018] Dostupné z: <http://www.iarex.ru/articles/55126.html>
- SOPEMI. *Trends in international migration Continuous reporting system on migration. Annual report*. 2002 ed. Paris: OECD. Organisation for economic co-operation and development, 2003. ISBN 9264199497.
- THE ECONOMIST. *Privatisation with Chinese characteristics. The hidden cost of state capitalism*. The Economist [Online]. [cit. 21.2.2018]. ISSN 0013-0613. Dostupné z: <https://www.economist.com/node/21528264>.

TISHKOV, Valery, ZAYINCHKOVSKAYA, Zhanna, VITKOVSKAYA, Galina
Movement between CIS countries. Migration in the countries of the former Soviet Union.
2005. [Online]. [cit. 21.2.2018]. Dostupné z:

http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/policy_and_research/gcim/rs/RS3.pdf.

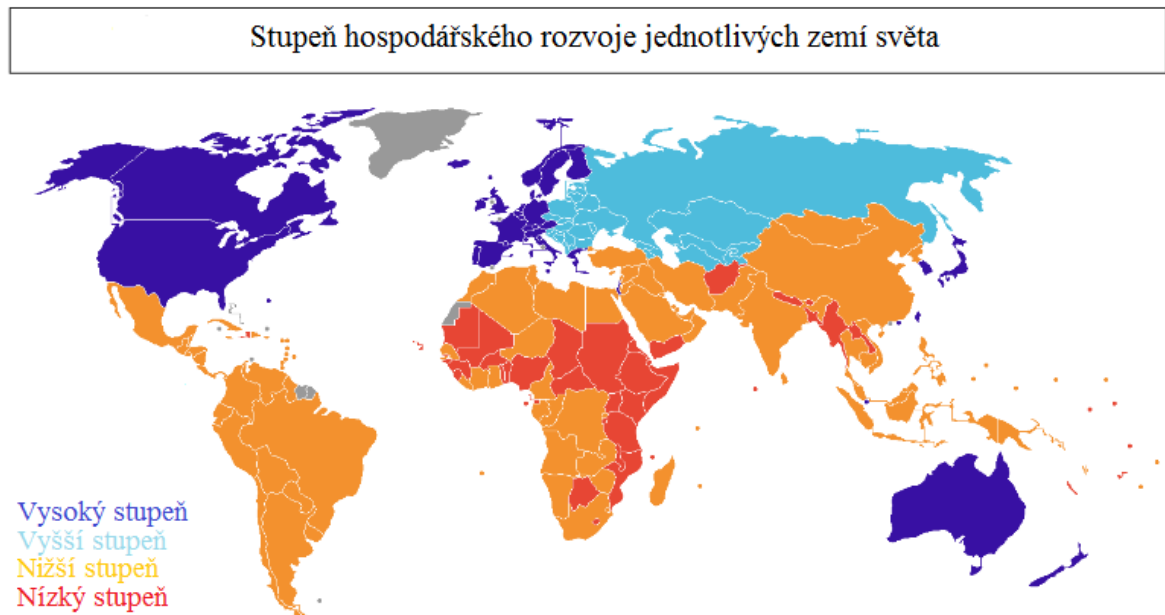
UN. *Countries or areas / geographical regions.* [online] [Cit. 19.4.2018] Dostupné z:
<https://unstats.un.org/unsd/methodology/m49/>.

ZHANG, Daqing. UNCHULD Paul U. *China's Barefoot Doctor: Past, Present, and Future.*
The Lancet. Elsevier Ltd. 2008. s. 1865–1867. ISSN 0140-6736.

Přílohy

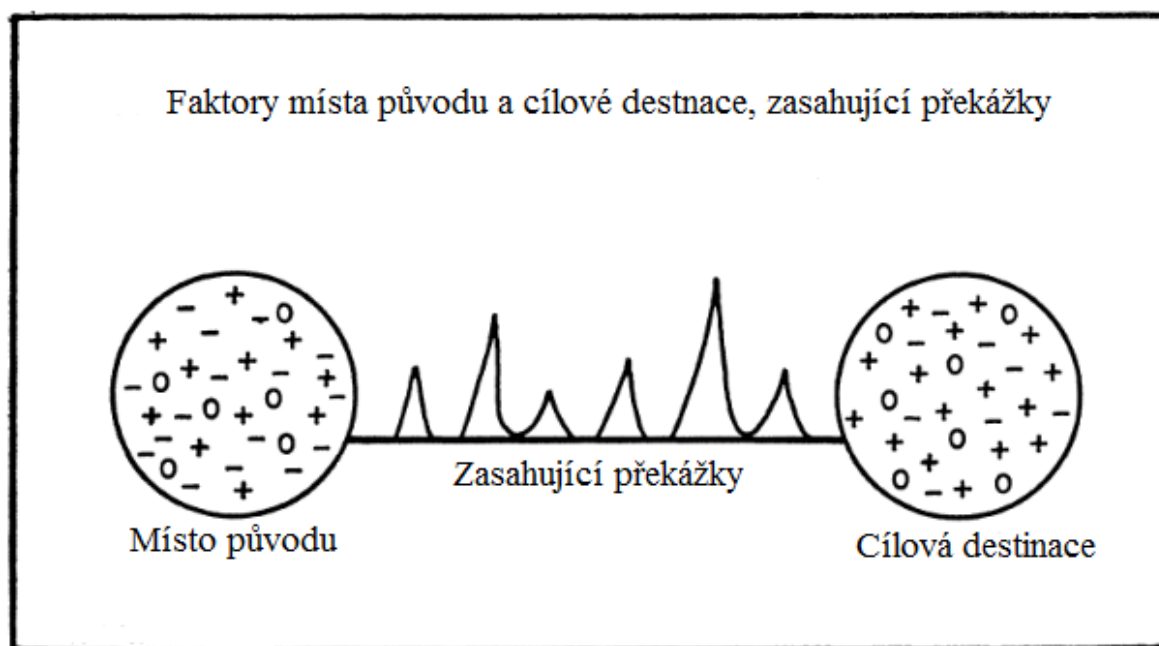
Příloha č. 1 (Obrázek)

Mapa rozvinutých a rozvíjejících se zemí podle OSN

Upraveno autorem podle: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Nejm%C3%A9n%C4%9B-rozvinut%C3%A9-st%C3%A1ty-sv%C4%9Bta-HRC.pdf>

Příloha č. 2 (Obrázek)

Zdroj: LEE, Everett. *A Theory of Migration. Demography. 1966. Vol. 3, No. 1. 47-57. ISSN 00703370*

Příloha č. 3 (Tabulka)

Populační změna mezi lety 1991-2001 (v desetitisících obyvatel)						
	1991	1993	1995	1997	1999	2001
Rusko	14816	14830	14794	14714	14633	14482
Dálný východ	807	790	763	743	726	711
Sacha	112	107	104	103	100	99
Přímořský kraj	230	230	227	219	216	207
Chabarovský kraj	162	162	159	155	152	150
Amurská oblast	107	106	104	102	101	99
Kamčatský kraj	48	46	42	41	40	38
Magadanská oblast	39	33	28	26	25	23
Sachalinská oblast	72	71	67	63	61	59
Židovská autonomní oblast	22	22	21	21	20	20
Čukotský autonomní okruh	16	12	10	9	8	8

Vytvořeno autorem podle Regiony Rossii, z různých let

Příloha č. 4 (Tabulka)

Populační změny mezi lety 1991-2001 (v tisících obyvatel)						
	1991	1993	1995	1997	1999	2001
Dálný východ	-82	-129	-136	-94	-97	-75
Sacha	-255	-189	-179	-168	-154	-100
Přímořský kraj	8	-31	-42	-49	-53	-117
Chabarovský kraj	-18	-52	-69	-34	-57	-39
Amurský oblast	-38	-38	-11	-56	-61	-84
Kamčatský kraj	-75	-364	-276	-172	-166	-108
Magadanská oblast	-495	-585	-742	-212	-276	-332
Sachalinská oblast	-13	-185	-301	-185	-124	-91
Židovská autonomní oblast	-5	-65	-67	-88	-146	-29
Čukotský autonomní okruh	-596	-919	-916	-525	-581	-398

Vytvořeno autorem podle Regiony Rossii, z různých let

Příloha č. 5 (Tabulka)

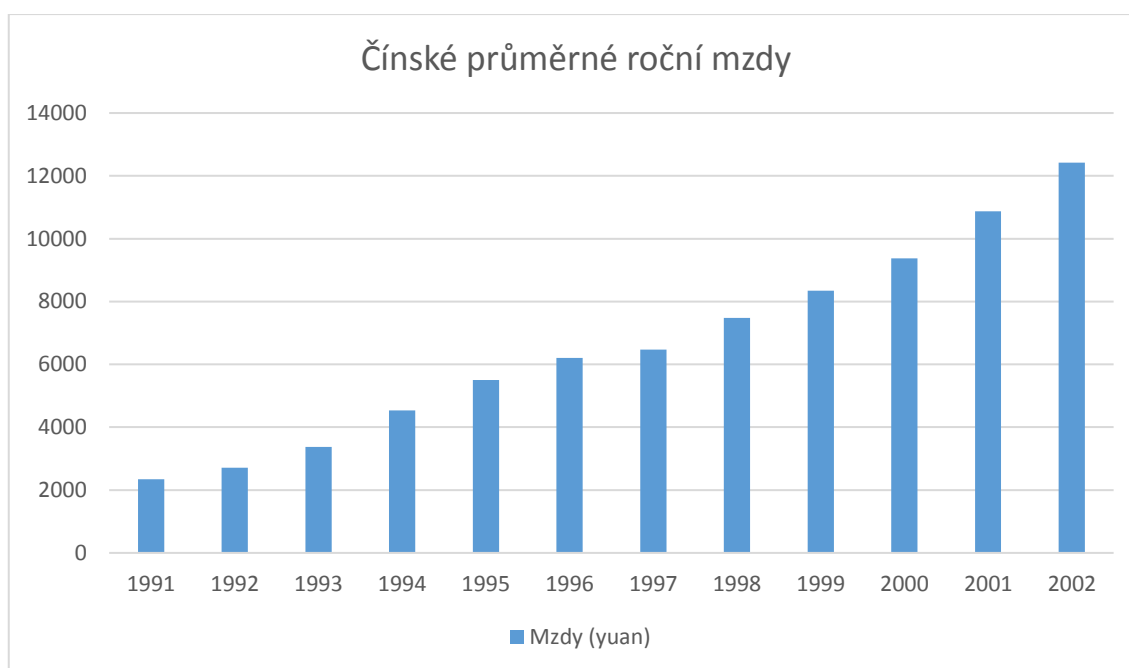
PRŮMĚRNÁ RUSKÁ ROČNÍ MZDA

ROK	Rubly	Americké dolary
1993	704 400	1 689
1994	2 640 800	673
1995	5 668 800	1 565
1996	9 482 400	2 034
1997	11 042 400	1 985
1998	12 612	836
1999	18 276	885
2000	26 676	988

Upraveno autorem podle:

http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/wages/

Příloha č. 6 (Graf)

Upraveno autorem podle: <https://tradingeconomics.com/china/wages>

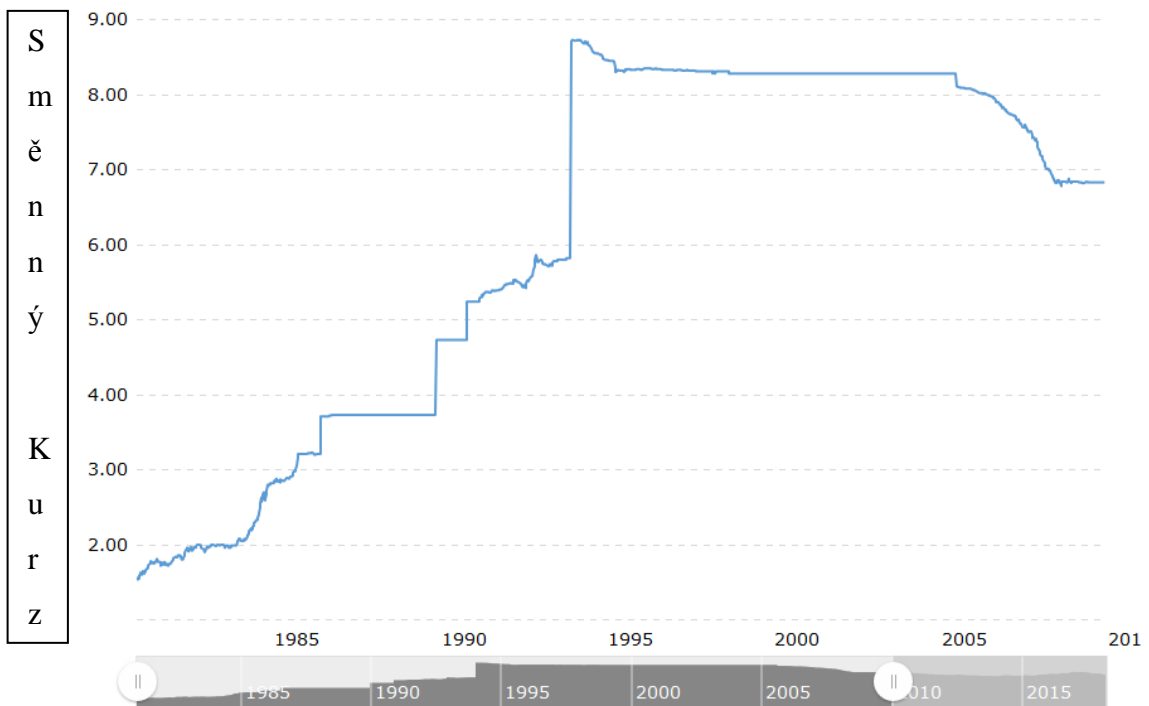
Příloha č. 7 (Tabulka)

Kurz rublu vůči dolaru	
Rok	Kurz RUB/DOL
1991	0,56
01.01.1992	0,5549
24.06.1992	0,5622
01.07.1992	125
31.12. 1992	414,5
1993	417
1994	781
11.10. 1994	3926
1995	3623
1996	4662
1997	5562
01.01. 1998	5,6
16.08. 1998	6,29
09.09. 1998	20,825
10.09.1998	15,7724
15.09. 1998	8,6707
01.01 1999	20,65
2000	27
2001	28,17
2002	30,12

Upraveno autorem podle: <https://www.anaga.ru/kurs.htm>

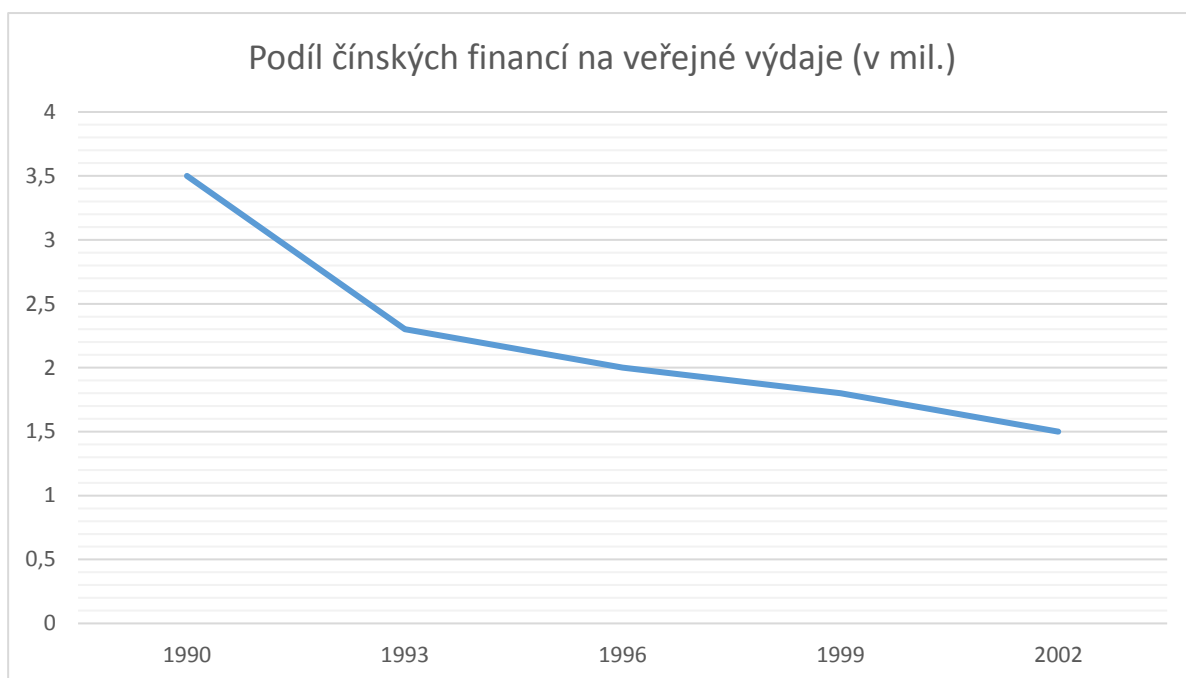
Příloha č. 8 (Graf)

Kurz čínského yuanu vůči americkému dolaru

Upraveno autorem podle: <http://www.macrotrends.net/2575/us-dollar-yuan-exchange-rate-historical-chart>

Příloha č. 9 (Graf)

Upraveno autorem podle Blumenthal Hsiao 2005

Příloha č. 10 (Tabulka)**Průměrné roční teploty v okolí Harbinu**

Měsíc	Střední maximum teplot	Průměrná teplota	Střední minimum teplot
Leden	-12 °C	-18 °C	-23 °C
Únor	-7 °C	-13 °C	-19 °C
Březen	2 °C	4 °C	-10 °C
Duben	13 °C	7 °C	1 °C
Květen	21 °C	15 °C	9 °C
Červen	27 °C	22 °C	16 °C
Červenec	28 °C	23 °C	19 °C
Srpen	27 °C	22 °C	17 °C
Září	22 °C	16 °C	9 °C
Říjen	13 °C	7 °C	1 °C
Listopad	0 °C	-5 °C	-10 °C
Prosinec	-10 °C	-15 °C	-20 °C

Upraveno autorem podle dat z: <https://www.timeanddate.com/weather/china/harbin/climate>

Příloha č. 11 (Tabulka)**Roční průměrné teploty ve Vladivostoku**

Měsíc	Střední maximum teplot	Průměrná teplota	Střední minimum teplot
Leden	-15 °C	-12 °C	-8 °C
Únor	-12 °C	-8 °C	-4 °C
Březen	-5 °C	-2 °C	2 °C
Duben	2 °C	5 °C	10 °C
Květen	7 °C	10 °C	15 °C
Červen	11 °C	14 °C	18 °C
Červenec	16 °C	18 °C	21 °C
Srpen	18 °C	20 °C	23 °C
Září	13 °C	16 °C	20 °C
Říjen	6 °C	9 °C	13 °C
Listopad	-4 °C	-1 °C	3 °C
Prosinec	-12 °C	-9 °C	-5 °C

Upraveno autorem podle dat z: <http://www.pogodaiklimat.ru/climate/31960.htm>

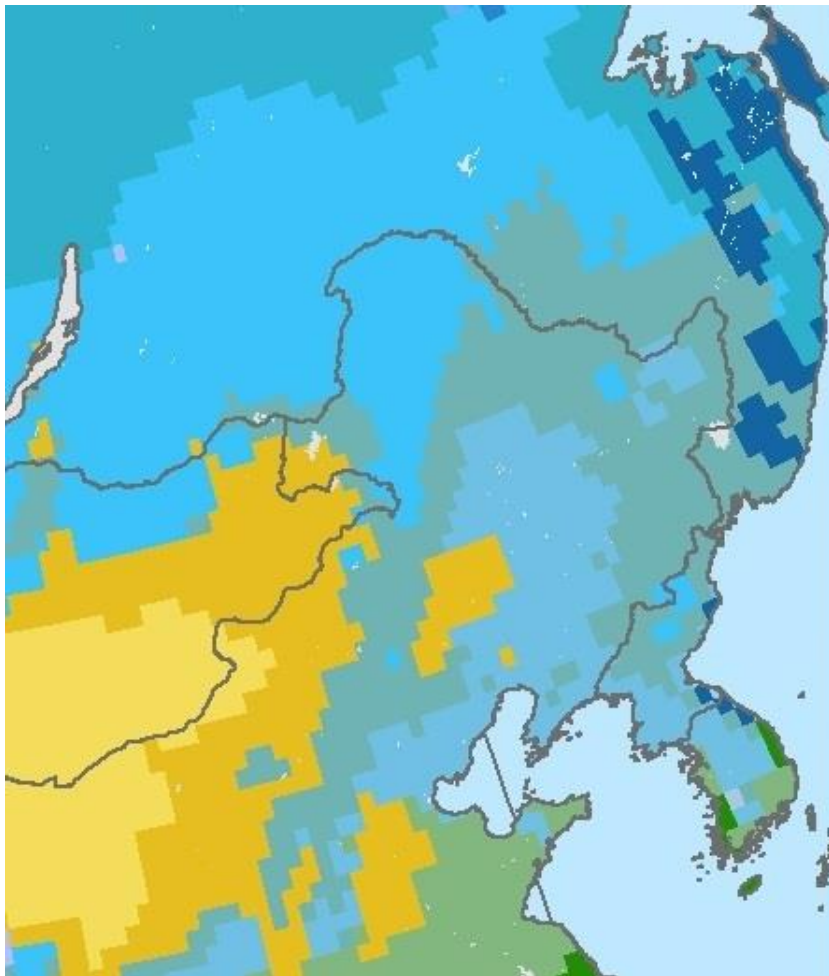
Příloha č. 12 (Tabulka)**Roční průměrné teploty ve Blagověščensk**

Měsíc	Střední maximum teplot	Průměrná teplota	Střední minimum teplot
Leden	-17 °C	-23 °C	-28 °C
Únor	-12 °C	-18 °C	-24 °C
Březen	-2 °C	-8 °C	-14 °C
Duben	10 °C	4 °C	-2 °C
Květen	19 °C	12 °C	5 °C
Červen	25 °C	19 °C	13 °C
Červenec	27 °C	22 °C	16 °C
Srpen	25 °C	19 °C	14 °C
Září	18 °C	13 °C	7 °C
Říjen	9 °C	3 °C	-3 °C
Listopad	-6 °C	-11 °C	-16 °C
Prosinec	-16 °C	-21 °C	--26 °C

Upraveno autorem podle dat z: <https://ru.climate-data.org/location/6324/>

Příloha č. 13 (Obrázek)

Klimatické podnebí v severních čínských provinciích a ruském

Odstíny modré znázorňují chladné podnebí, čím větší sytost modré barvy tím je vyšší vlhkost prostředí.

Odstíny žluté znázorňují suché podnebí, čím větší sytost žluté barvy tím je vyšší vlhkost prostředí.

Odstíny zelené znázorňují mírné podnebí, čím větší sytost zelené barvy tím je vyšší vlhkost prostředí.

Upraveno autorem podle: <http://sedac.ciesin.columbia.edu/downloads/maps/nagdc/nagdc-population-landscape-climate-estimates-v3/place3-climatezones-obs-1976-2000-asia.png>